

■ **M. Dan Kersch**, *Vice-Premier Ministre*.- Eng Erklärung gëtt et jo mol direkt, an déi huet d'Madamm Cahen elo richtegerweis gesot: D'Schoul ass obligatoresch an d'Museksschoul ass et net. Dat si jo zwou verschidde Saachen. Et kann een dat Eent also net mat deem Aneren einfach esou tel quel vergläichen, wéi och de Vertrieder vun de Piraten virdru gesot huet.

■ **M. Fernand Etgen**, *Président*.- Merci, Här Wiseler. Merci, Här Kersch, fir d'Prezisiounen. Dann huet nach den Här Fernand Kartheiser d'Wuert gefrot.

■ **M. Fernand Kartheiser** (*ADR*).- Jo, Här President, et ass an eisen Aen ze vill wichteg, datt mer hei déi Saach vun de Museksschoulen eng Kéier à tête reposée kucke mat allen Erklärungen. Dofir géif ech proposéieren, datt mer haut net doriwwer ofstëmmen. Mir wäerten déi Motioun nei formuléieren, fir dann och deem Gesetz vun haut Rechnung ze droen, a waarden op d'Erklärung vun der Regierung. Mee am Laf vun der Woch wäerte mer déi Motioun nach eng Kéier presentéieren, well et läit eis einfach um Häerz, datt mer déi Situatioun an de Museksschoulen net méi defavorabel hu wéi an anere Schoulen. An da komme mer nach eng Kéier - dat

ass meng Proposition, wann Dir d'accord sidd, Här President - am Laf vun der Woch op dës Fro zrëck. Merci.

(*La motion 2 de M. Jeff Engelen est retirée.*)

■ **Plusieurs voix**.- Au vote!

■ **M. Fernand Etgen**, *Président*.- Duerch d'Zréckzéie vun der Motioun si mer um Enn vun der Sitzung ukomm. D'Chamber ...

(*Interruptions*)

■ **M. Sven Clement** (*Piraten*).- Ma en huet se zréckgezunn!

■ **M. Gilles Baum** (*DP*).- Nee, en huet se net zréckgezunn!

■ **M. Fernand Etgen**, *Président*.- D'Motioun ass jo zréckgezunn?

(*Assentiment*)

D'Motioun ass zréckgezunn. Domadder si mer um Enn vun der Sitzung ukomm. D'Chamber kënnt muer de Mëtten um 14.30 Auer nees zesummen. D'Sitzung ass opgehuewen.

(*La séance publique est levée à 12.24 heures.*)

Sommaire

1. Ouverture de la séance publique

- M. Fernand Etgen, Président

2. Octroi de titres honorifiques à d'anciens fonctionnaires de l'Administration parlementaire

- M. Fernand Etgen, Président

3. Ordre du jour

- Mme Martine Hansen - M. Fernand Kartheiser (intervention de M. Mars Di Bartolomeo) - M. Romain Schneider, Ministre de la Sécurité sociale (interventions de M. Georges Engel et Mme Martine Hansen)

4. Heure d'actualité de la sensibilité politique Piraten au sujet du scandale d'espionnage Pegasus

- Exposé : M. Marc Goergen (interventions de M. Sven Clement et M. Fernand Kartheiser) (dépôt de la motion 1)

- Débat : M. Laurent Mosar - M. Gusty Graas - M. Yves Cruchten - Mme Stéphanie Empain - M. Fernand Kartheiser (interventions de M. Sven Clement) - M. Sven Clement (parole pour fait personnel) (intervention de M. Georges Engel) - Mme Nathalie Oberweis

- Prises de position du Gouvernement : M. Jean Asselborn, Ministre des Affaires étrangères et européennes - Mme Sam Tanson, Ministre de la Justice - M. Laurent Mosar (parole après ministre) - Mme la Ministre Sam Tanson - Mme Nathalie Oberweis (parole après ministre) - Mme la Ministre Sam Tanson - M. Yves Cruchten (parole après ministre)

- Motion 1 : M. Marc Goergen (intervention de M. Laurent Mosar) - Mme la Ministre Sam Tanson - M. Sven Clement (intervention de Mme la Ministre Sam Tanson) - Mme la Ministre Sam Tanson (intervention de M. Sven Clement) - M. Fernand Kartheiser - M. Laurent Mosar

- Vote sur la motion 1 (rejetée)

5. Heure de questions au Gouvernement

Question n° 245 du 19 octobre 2021 de M. Marc Spautz relative à l'impact et les effets de la pénurie de matériaux et de main d'œuvre dans le domaine de la construction, adressée à M. le Ministre des Classes moyennes

- M. Marc Spautz - M. Lex Delles, Ministre des Classes moyennes

Question n° 246 du 19 octobre 2021 de M. André Bauler relative à l'évolution des aides octroyées aux acteurs du secteur culturel pendant la pandémie, adressée à Mme la Ministre de la Culture

- M. André Bauler - Mme Sam Tanson, Ministre de la Culture

Question n° 247 du 18 octobre 2021 de Mme Nathalie Oberweis relative au remboursement de la psychothérapie, adressée à Mme la Ministre de la Santé et à M. le Ministre de la Sécurité sociale

- Mme Nathalie Oberweis - M. Romain Schneider, Ministre de la Sécurité sociale

Question n° 248 du 19 octobre 2021 de M. François Benoy relative au plan stratégique national dans le cadre de la nouvelle PAC, adressée à M. le Ministre de l'Agriculture, de la Viticulture et du Développement rural

- M. François Benoy - M. Romain Schneider, Ministre de l'Agriculture, de la Viticulture et du Développement rural

Question n° 249 du 18 octobre 2021 de M. Sven Clement relative au délai d'inscription pour un examen médico-sportif, adressée à M. le Ministre des Sports

- M. Sven Clement - M. Dan Kersch, Ministre des Sports

Question n° 250 du 19 octobre 2021 de M. Jean-Paul Schaaf relative au financement respectivement au subventionnement de la fusion des cinq communes de la Nordstad, adressée à Mme la Ministre de l'Intérieur

- M. Jean-Paul Schaaf - Mme Taina Bofferding, Ministre de l'Intérieur

Question n° 251 du 18 octobre 2021 de Mme Myriam Cecchetti relative à la plateforme pour l'action climat et la transition énergétique, adressée à Mme la Ministre de l'Environnement, du Climat et du Développement durable

- Mme Myriam Cecchetti - Mme Carole Dieschbourg, Ministre de l'Environnement, du Climat et du Développement durable

6. Interpellation de M. Gilles Roth au sujet de la gestion de catastrophes naturelles suite aux récentes intempéries

- Exposé : M. Gilles Roth (dépôt de la motion 1)

- Débat : M. Max Hahn - M. Dan Biancalana (dépôt de la motion 2) - M. François Benoy (interventions de M. Fernand Kartheiser et M. Mars Di Bartolomeo) - M. Jeff Engelen - Mme Myriam Cecchetti - M. Marc Goergen

- Prises de position du Gouvernement : M. Xavier Bettel, Premier Ministre, Ministre d'État - Mme Taina Bofferding, Ministre de l'Intérieur - Mme Carole Dieschbourg, Ministre de l'Environnement, du Climat et du Développement durable

- Motion 1 : M. Dan Biancalana - M. Fernand Kartheiser - Mme Myriam Cecchetti - M. Gilles Roth (interventions de M. le Premier Ministre Xavier Bettel et M. Michel Wolter) - M. Sven Clement

- Vote sur la motion 1 (rejetée)

- Vote sur la motion 2 (adoptée)

Au banc du Gouvernement se trouvent : M. Xavier Bettel, Premier Ministre, Ministre d'État ; M. Dan Kersch, Vice-Premier Ministre ; M. Jean Asselborn, M. Romain Schneider, Mme Carole Dieschbourg, Mme Sam Tanson, Mme Taina Bofferding et M. Lex Delles, Ministres.

(*La séance publique est ouverte à 14.31 heures.*)

1. Ouverture de la séance publique

■ **M. Fernand Etgen**, *Président*.- Ech maachen d'Sitzung op.

Huet d'Regierung eng Kommunikatioun ze maachen?

■ **M. Jean Asselborn**, *Ministre des Affaires étrangères et européennes*.- Nee, Här President.

2. Octroi de titres honorifiques à d'anciens fonctionnaires de l'Administration parlementaire

■ **M. Fernand Etgen**, *Président*.- Opgrond vun Decisioun vum Bureau vun der Chamber an nom Artikel 43 vum Beamtestatut vun der Chamber gëtt der Madamm Gény Arend, Inspecteur, der Madamm Ginette Biasini, Inspecteur, der Madamm Maryse Klein, Chargée de gestion dirigeant, dem Här Claude Frieseisen, Secrétaire général, an der Madamm Viviane Heinen, Inspecteur, déi d'Administration parlementaire pensionshalber verlooss hunn, den Éierentitel vun hire Funktiounen zouerkannt.

■ **Plusieurs voix**.- Très bien!

(*Applaudissements*)

■ **M. Fernand Etgen**, *Président*.- Eis Felicitatiounen! Mir wënschen hinnen all eng laang a verdéngte Pensioun.

3. Ordre du jour

D'Madamm Hansen hat nach, mengen ech, d'Wuert gefrot. Oder?

■ **Mme Martine Hansen** (*CSV*).- Zum Ordre du jour, Här President.

■ **M. Fernand Etgen**, *Président*.- Den Ordre du jour hate mer gëschter ugehall, Madamm Hansen.

■ **Mme Martine Hansen** (*CSV*).- Ma da wollt ech mech opreegen iwwert ...

(*Hilarité*)

... d'Heure de questions, Här President, well ech wëll just hei awer nach eng Kéier matdeelen, datt mer et net normal fannen, datt an dësen Zäiten, wou wierklech Covid aktuell ass, d'Madamm Gesondheetsministesch net do ass. Mir haten eng éischt Lëscht, wou se do war. Elo ass se gestrach. Mir haten zwou wichteg Froen, well mer jo wëssen, datt d'Leit definitiv sensibel sinn, och op d'Impfungen.

Et ass een neien Impfstoff, dee kënnt deemnächst eraus, dee sech op Proteinne baséiert. Dat heescht, eng Aart „normale“ Vaccin. Do wollt mer gäre wëssen, wéi wäit d'Regierung do ass, ob deen hei géif zu Lëtzebuerg zougelooß ginn. An och iwwert déi sëllege Bréiwer, déi am Moment bei d'Leit kommen, datt se sech nach eng Kéier sollen impfe loossen.

Wéi gesot. Mir hunn du gefrot, datt den Här Premier eis géif äntwerten, dee wär nämlech do gewiescht. An deen huet gesot, hie géif eis net äntwerten! Dat fanne mer also net normal, datt an dësem wichtige Sujet elo kee vun der Regierung do ass, wou mer kënnen eis Froe stellen.

Merci.

■ **Plusieurs voix**.- Très bien!

■ **M. Fernand Etgen**, *Président*.- Merci, Madamm Hansen. Ech mengen, et ass esou, datt eeben déi Ministeren, déi am Zoustännegkeetsberäich si vun de Froen, datt et déi sinn, déi äntworten. An et ass net, datt de Premierminister fir alles zoustänneg ass.

■ **Une voix**.- Dach!

(*Interruptions*)

■ **M. Fernand Etgen**, *Président*.- Dat heescht, de Premierminister huet ganz grousst Vertrauen an déi verschidde Ministèren.

Ech huelen Akt vun Ärer Deklaratioun. An da kënnen mer zum éischte Punkt vum Ordre du jour ...

■ **Une voix**.- Dat ass deen ale Landwirtschaftsminister, dee schwätzt.

■ **M. Fernand Etgen**, *Président*.- Den Här Kartheiser freet nach d'Wuert. A firwat frot Dir d'Wuert?

■ **M. Fernand Kartheiser** (*ADR*).- Majo, fir dee selwechte Punkt wéi d'Madamm Hansen, deen, wou ee sech därëf opreegen, wann een net zum Ordre du jour därëf schwätzen, Här President. Dat ass gëschter Moie ganz séier gaangen. An ech wollt awer just ee Wuert och zum Ordre du jour soen.

Mir hunn am Abléck déi Situatioun, datt mer muer de Mëtten hei den éischte Vott iwwert d'Verfassungsrevisioun huelen. An ech fannen et net normal, mir fannen et net normal bei der ADR, datt mer dee Vott huelen, ier eng Petitioun, déi an der Chamber agereecht ginn ass, nämlech d'Petitioun 2007, an deen néidege Quorum huet, diskutéiert ass!

■ **M. Fernand Etgen**, *Président*.- Här Kartheiser, gëschter ass den Ordre du jour ugehall ginn.

■ **Une voix**.- Très bien!

■ **M. Fernand Kartheiser** (*ADR*).- Jo, mee ech fannen, ...

■ **M. Fernand Etgen**, *Président*.- Et deet mer leed, Här Kartheiser, wannechgelift, dat doten zielt elo net.

■ **M. Fernand Kartheiser** (*ADR*).- ... mat allem Respekt, Här President, ...

■ **M. Fernand Etgen**, *Président*.- An déi Sitzung vun haut, ...

■ **M. Fernand Kartheiser** (*ADR*).- ... Dir sollt eis als Chamber méi eescht huelen.

■ **M. Fernand Etgen**, *Président*.- Dat kënnt Der muer nach eng Kéier widderhuelen. Mee den Ordre du jour ass gëschter Moien eestëmmeg esou ugehall ginn.

■ **Une voix**.- Très bien!

■ **M. Mars Di Bartolomeo** (*LSAP*).- Elo ass de Video scho gedréit!

■ **M. Fernand Etgen**, *Président*.- D'Chamber féiert haut de Mëtten eng Aktualitéitsstonn iwwert den Iwwerwaachungsskandal duerch d'Schued...

(*Brouhaha*)

Den Här Romain Schneider huet d'Wuert.

■ **M. Romain Schneider**, *Ministre de la Sécurité sociale*.- Ech wollt awer just op déi - ech sinn dat net méi gewinnt hei -, ech wollt awer just op déi Remark vun der Madamm Hansen äntwerten, där ech Recht ginn, datt d'Regierung esou vill wéi méiglech sollt present sinn. An dat si mer och, esou wéi mer et kënnen maachen. Mee awer grad der Gesondheetsministesch virzegeheien, si wier net disponibel, fir op d'Fro vun den Deputéierten ze äntwerten, mengen ech, ass falsch.

A wann Der eis dat elo, mir vläicht, dat virgeheit, da sinn ech domat d'accord. Mee ech mengen, d'Gesondheetsministesch ass ëmmer do, kënnt virun all Gesetz bei d'Kommissioun, Dir kënnt all Fro do wierklech stellen. An ech fannen dat net korrekt. Ech mengen, d'Madamm Minister huet sech entschëllegt, si ass net do. A wann déi Froen ze stelle sinn, mat Sécherheet wäert d'Geleeënheet sech bidden, lech och erëm eng Kéier kënnen dorobber ze äntwerten.

Merci.

■ **M. Georges Engel** (*LSAP*).- Si krut Honnerte Froe gestallt an huet allkéiers drop geäntwert!

■ **M. Fernand Etgen**, *Président*.- Merci villmools dem Här Romain Schneider.

■ **Mme Martine Hansen** (*CSV*).- Et muss ee jo awer och an enger Heure de questions Froe stelle kënnen!

4. Heure d'actualité de la sensibilité politique Piraten au sujet du scandale d'espionnage Pegasus

■ **M. Fernand Etgen**, *Président*.- Da komme mer elo awer zur Aktualitéitsstonn ...

(Brouhaha)

... iwwert den Iwwerwaachungsskandal duerch d'Schuedsoftware Pegasus. An ech géif d'Wuert un den honorabelen Här Marc Goergen als Vertrieber vun der politescher Sensibilitéit Piraten ginn, déi dës Aktualitéitsstonn ugefrot huet. Här Marc Goergen, Dir hutt d'Wuert.

Exposé

■ **M. Marc Goergen (Piraten).**- Merci, Här President. „Pegasus: Der Spion, der auf das iPhone kam.“ Ech schwätzen net vun engem James-Bond-Film, mee dat ass den Titel, deen ee ka fir Pegasus benotzen.

Ech ginn lech kuerz Erklärungen, wat iwwerhaapt Pegasus ass.

Jiddereen huet sécherlech de Begrëff schonn héieren, an et si jo och ganz vill Leit, déi heibannen esou een iPhone benotzen; verschidden Apple-Geräte hu mer jo och souguer vun eiser Chamber, vum Parlament kritt. An et sinn déi Geräte, déi eeben an dësem Fall vum Pegasus beträff sinn.

Zum Beispill ass et esou, dass Der de Pegasus iwwer en onbemierkten - an dat ass eppes ganz Wichteges an dësem Fall -, iwwer en onbemierkte Message op Ären iPhone kritt hutt. Dat heescht, et huet een net missen iergendeppes uklicken an deem Fall, déi Leit, déi deen Trojaner kritt hunn, mee en ass onbemierkt iwwer eng Lück am Apple-System vun iMessage komm. Dat ass scho ganz schlëmm.

Mee wat deen Tool als Trojaner dann alles kann! Dat heescht, e kann eng kéier op Ärem Smartphone alles kucken, an do gëtt et näischt op Ärem Smartphone, wou en net erakënn. Dat heescht, allegueren d'Messages - ech huelen un, heibanne sinn der och, déi WhatsApp benotzen, sécherlech sinn och nach Fraktiounen, déi WhatsApp benotzen, fir sech ze koordinéieren -, do zum Beispill war Pegasus mat dran. Dat heescht, dee konnt dat alles matliesen.

Et ass awer nach méi schlëmm. Et kann nämlech souguer sinn, dass Pegasus higeet an e kann och Messagë selwer schreiwen! Dat heescht, alles, wat op Ärem Handy ass ... oder wat Dir kéint verschéckt hunn, wann dee mat Pegasus befall ass, ass guer net méi sécher, dass Dir dat selwer waart. Mee esou en Trojaner kann och nach higoen an an deem Fall Beweiser fälschen, well e ka selwer aktiv ginn.

Mee e sammelt jo net nëmmen déi Informatiounen, déi relevant wäere fir en Job, deen een huet, oder wann een iergendeppes wéilt stichten, mee nee, e sammelt och allegueren déi Informatiounen op Ärem Handy iwwer Äre Familljen. An dat ass dee grouse Skandal bei Pegasus, well een net mat esou engem Tool kann higoen a soen: „Mir hunn eng Barriär, dass e just dat kuckt, wat vläicht nach fir aner Staaten interessant wär“. Nee, deen huet d'komplett Privatsphäre gekuckt! Dovun ofgesinn, dass en och nach op Äre Cloud kann zougräifen, woumat Der och nach infizéiert sidd op anere Computere.

Dat emol zur Erklärung, wat de Pegasus iwwerhaapt ass.

Mee elo gëtt et der jo nach e puer anerer um Maart, déi dann och kënnen als Staatstrojaner benotzt ginn. A fir lech eng kéier virun Aen ze féieren, wéi no dass en och un der Chamber war: Dir hutt allegueren sécherlech eng E-Mail kritt vun der Chamber, Dir sollt Äre iPhone, oder soss Produiten, déi Der vun Apple hutt, aktualiséieren, fir dass mer kënnen zumindest sécher sinn, dass de Pegasus hei an der Chamber net ass. An ech hoffe jo, dass jiddereen dat och wäert gemaach hunn.

Et ass och net, dass dat elo iergendeng Fantasie wär, dass e Parlament oder Ministere géife vun esou enger Software wéi Pegasus ofgelauschtert ginn, well kee mannere wéi den Emmanuel Macron war Affer vun där ganzer Pegasus-Software souwéi dräi Ministeren a Frankräich.

Dofir meng éischt Fro: Wat huet eis Regierung gemaach, fir sech selwer ze iwwerpräiwen, ob net e Befall vu Pegasus war? Well do kann ee jo sécherlech verschidden Updates aspillen an och herno iwwerpräiwen. Déi Tools ware jo do, fir dat nozepräiwen.

Et sinn awer net nëmme Ministeren oder Politiker gekuckt ginn. Nee, et si souguer Staaten, déi hu Pegasus benotzt, fir géint Mëscherechtlecher, géint Journaliste virzegoen, an dat net iergendwou wäit ewech. A Frankräich zum Beispill waren et d'Journalisten, déi ofgelauschtert gi sinn. An Ungarn si se vun der Regierung ofgelauschtert ginn, wéi se grad amgaange waren, an dat war jo bestëmmt pueren Zoufall, do e Skandal iwwer gewësse Banke vun engem gewëssene Mann un der Spëtzt vum Land opzedeecken.

Dat heescht, Dir gesitt, wéi geféierlech déi ganz Pegasus-Affär eigentlech ass, well se jiddereen treffe kann an, wéi ech am Ufank gesot hunn, ouni dass Der et mierkt! Jidderee kann et op sengem Apparat matdroen. An dat Schlëmmst ass: Dir

musst emol net aktiv ginn. Pegasus, an och aner Trojaner, ginn esou wäit, déi maachen Äre Kamera un, Äre Mikro un, ouni dass Dir et mierkt. Dat heescht, et kann am beschte Fall an engem Restaurant sinn, am schlechteste Fall an enger ganz penibeler Situatioun. Dat heescht, do muss ee ganz gutt oppasse mat esou Trojaner.

An dat Ganzt ass jo net opkomm elo, well iergendwellech Regierung gesot hunn: „Mir hunn esou Tools kaaft“, nee! Et waren d'Mëscherechtlecher vun Amnesty, déi higaange sinn a si hunn dat Ganzt opgedeckt, zesumme mat Journalisten, fir eeben dorobber ze sensibiliséieren.

An et ass jo elo net, dass dat dote ganz nei wär. 2019 gouf et schonn eng Klo an den USA géint déi Firma NSO, wou ech herno nach eng kéier wäert drop zrëckkommen.

Mee wat waren dann do schonn d'Reaktiounen vun de Staaten?

Eigentlech bal keng. Deemools hätt ee scho kënnen higoen an déi Sécherheetslück schlëssen, mee den Interessi war net do. An dat ass ee vun de grouse Problemer. Well wa Staaten - an ech ginn elo guer net drop an, ob Lëtzebuerg Pegasus kaaft huet oder net, well ech weess, Dir dierft mer net äntwerten -, Pegasus kaaft hunn, finanzéiere se automatesch mat, fir déi Sécherheetslücken opzehalen, an dass autoritär Regimier déi herno kënnen mat benotzen. Well de Problem ass jo d'Kontroll.

A bei der Kontroll kommen ech op déi Firma NSO, déi zu Lëtzebuerg aktiv ass, well - an dofir hunn ech och hei an der Chamber ugefrot - den Headquarter vun där Firm zu Lëtzebuerg ass. Et ass eng israelesch Firma, déi zu Lëtzebuerg awer hir Büroen huet, fir déi Vente beziéungsweis herno de Support oder d'Après-vente kënnen ze maachen. An dat ass net nëmmen eng, nee, et sinn direkt zwou Särlen, zwou Filialen, jo, a siwen Holdings, déi zu deem ganze Geflecht gehéieren, wat iwwer Lëtzebuerg leeft.

An do muss ee jo awer ganz kloer soen, dass een d'politesch Responsabilitéit als Regierung a firwat net mir als Parlament mat neien, méi strenge Gesetzer muss iwwerhuelen, fir dass esou eppes net geschitt. Well ech erënneren drun: Hei si Mëscherechtlecher, déi ausspionéiert gi sinn. Keng Terroristen! Et si Mëscherechtlecher, déi vun dësem Softwaretool mëssbraucht gi sinn.

An do ass d'Fro: Den Här Asselborn huet jo schonn e Bräif un déi Firma geschéckt, ob do schonn eng Äntwert koum, a wéi d'Regierung gedenkt weiderzefueren an där ganzer Thematik. Well ech fülle mech guer net gutt derbäi, wann herno an enger „New York Times“ steet, et wär erëm via Lëtzebuerg, wa Saudiarabien, Ungarn oder soss Länner enzwousch optauchen an allkéiers mir erëm zitéiert ginn als dat Land, wat et iwwerhaapt emol méiglech mécht, dass déi kënnen hir Commercen hei an Europa maachen.

■ **M. Jean Asselborn, Ministere des Affaires étrangères et européennes.**- Très bien!

■ **M. Marc Goergen (Piraten).**- Well et si jo och europäesch Länner ..., Spanien, déi hunn et nämlech géint Inlandpolitiker zum Beispill agesat. An do ass et mat ganz vill Bauchwéi, wou ech gelies hunn, dass dann ëmmer erëm Lëtzebuerg ... Mee do kann een awer och déi Fro stellen, den Här Asselborn ka mer do vläicht drop äntwerten, firwat déi Firma iwwerhaapt Lëtzebuerg erausgesicht hat deemools, wat hir Grënn waren a wéi eng Lizenze se deementspriedend ugefrot huet.

Well fir eis Piraten ass kloer: Esou en Trojaner ass eng Cyberwaff. An do muss ee ganz kloer Gesetzer hunn, wéi een déi dierf exportéieren an u wien déi dierfe verkaaft ginn. Et verkeeft ee jo och net einfach esou anert militärescht Gerät. Well hei si mer am Kader vun enger Cyberwaff.

Da komme mer bei eis Justiz.

(Interruption par Mme Josée Lorsché)

A sou!

(Interruption)

■ **M. Fernand Etgen, Président.**- Här Goergen, et ass un lech!

■ **M. Marc Goergen (Piraten).**- Mee natierlech hunn ech d'Madamm Minister vun der Justiz gefrot! Ech hunn den Här Asselborn gefrot fir alles, wat am Ausland ass, Madamm Lorsché, an d'Madamm Justizministesch, wat alles am Inland ass. An ech mengen och, dass dat ganz kohärent ass. Well et iwwerrascht lech vläicht als Gréng, mee och hei zu Lëtzebuerg sinn Trojaner akaaft ginn! Ech weess, et ka kee mer haut äntwerten, ob et dann den Trojaner vu Pegasus ass. Mee et gi jo nach méi schlëmmer an et ginn och méi harmloser. Dofir ass et ganz wichteg, dass een eng kéier driwwer diskutéiert, wéi déi och hei am Land agesat ginn, Madamm Lorsché.

An do ass eeben d'Fro: Eis Gesetzer hei am Land, an dat ass jo och eng Diskussioun, déi elo am Bundestag ganz aktiv gefouert ginn ass, wann esou

Trojaner agesat ginn, ob do couvriert ass iwwert d'Gesetzer, wat en nach alles erfaasst, well do jo nach allegueren déi privat Donnéeën vun den eenzelne Leit mat dropkommen.

Ech géif jo am léifsten och elo d'Madamm Justizministesch iwwer méi Informatiounen froen, wéi déi Trojaner hei am Land agesat sinn a wéi oft an esou weider, mee ech weess, dass Der eis do keng Informatiounen kënnt ginn. Mir haten lech elo rezent nach an enger Question parlementaire gefrot iwwert d'Vorratsdatenspeicherung. Do konnt Der eis leider och keng Informatiounen ginn, wéi oft déi ofgeruff ginn ass oder esou. Dat heescht, do feelt och de Contrôle.

A wann ech op de Contrôle kommen, dat ass nämlech och e ganz wichtige Punkt. Am Bundestag war et nämlech esou, de Bundesnachrichtendienst setzt nämlech och Pegasus an. Dat fannen ech schonn u sech e Skandal, dass déi däitsch Regierung dat ...

■ **M. Sven Clement (Piraten).**- Ganz schlëmm!

■ **M. Marc Goergen (Piraten).**- ... mat finanzéiert huet. Mee den Hummer ass: Déi hunn och, änlech wéi mir, eng SREL-Kontrollkommissioun, mee där gouf dat emol net gesot! Herno ass et opgedeckt ginn, elo kuerz virun den däitsche Wahlen, ...

(Interruption par M. Fernand Kartheiser)

... wéi dat erauskomm ass.

Jo, Här Kartheiser, Dir sëtzt jo an der SREL-Kommissioun!

■ **M. Fernand Kartheiser (ADR).**- Nee, nee, ech sëtzen net do dran.

■ **M. Marc Goergen (Piraten).**- Mir Piraten sëtzen net dran. Dat heescht, mir kënnen ...

■ **M. Fernand Kartheiser (ADR).**- Ech och net.

■ **Une voix.**- Et ass egal!

■ **M. Marc Goergen (Piraten).**- Sëtzt Der net méi dran?

■ **M. Fernand Kartheiser (ADR).**- Nee, nee!

■ **M. Marc Goergen (Piraten).**- Net méi. A!

(Interruption par M. Fernand Kartheiser)

A jo, do war eppes.

(Hilarité)

■ **M. Fernand Kartheiser (ADR).**- Et ass emol net geheim.

■ **M. Marc Goergen (Piraten).**- Wéi, et ass net geheim?

■ **M. Fernand Etgen, Président.**- Här Kartheiser, den Här Goergen huet eleng d'Wuert ...

■ **M. Marc Goergen (Piraten).**- Also wann et net geheim wär, da géif ech jo gären iwwert ...

■ **M. Fernand Etgen, Président.**- Dir hutt d'Wuert net.

■ **M. Marc Goergen (Piraten).**- ... da géif ech jo gären iwwert de SREL schwätzen. Mee ech hale mech un dat, wat do gesot ginn ass, dass mer net iwwert de SREL an der Effentlechkeet schwätzen. Deementspriedend stellen ech meng Froe jo och un d'Justiz, déi se asetzen dierf, an dat jo och effentlech ass, a wou mir als Parlament do och eng gewësse Kontroll mussen driwwer hunn.

An dat ass eeben dee Punkt, deen ech och an eiser Motioun opgräifen: Mir hunn eng Motioun matbruecht, wou mer froen, dass an enger Kommissiounssëtzung - an ech weess, fir dass kee sech opreegt, mir hunn extra e Huis clos gefrot -, fir dass an enger Kommissiounssëtzung kann iwwert d'Iwwerwaachungs- an d'Spionagesoftware geschwat ginn, déi hei zu Lëtzebuerg agesat ginn.

Motion 1

D'Chamber vun den Deputéierte stellt fest:

- Duerch d'Oplärungsarbecht vun engem internationale Journalistennetzwierk ass un d'Liicht komm, dass déi israelesch Firma NSO Group eng Spionagesoftware mam Numm „Pegasus“ u staatléich Organisatiounen verkeeft.

- D'Software gëtt, laut NSO, ausschliisslech u staatléich Institutionen verkaaft, déi an der Terrorismusbekämpfung aktiv sinn.

- D'Spyware kann iwwer een „Zero-Click Exploit“ op Handyen installéiert an deinstalléiert ginn, ouni dass de Besëtzer dovunner eppes matkritt. Esou kënnen d'Affer ausspionéiert ginn, ouni dass si eppes dovunner matkréien.

- D'Spyware gouf net nëmme fir d'Bekämpfung vun Terrorismus benotzt, mee och op Handye vu Journalisten, Mëscherechtsaktivisten an Oppositionspolitiker erëmfonnt.

- Wéinst der Confidentialitéit ronderëm d'Spyware ass net gewosst, ob lëtzebuergesch Journalisten, Mëscherechtsaktivisten a gewielte Volleksvertrieeder ausspionéiert ginn.

Aus dëse Grënn invitéiert d'Chamber vun den Deputéierten d'Regierung,

1. an enger Kommissiounssëtzung am Huis clos den Deputéierten Informatiounen ze liwweren iwwert den Akaf an d'Benotzung vun Iwwerwaachungs- a Spionagesoftware duerch d'Justiz an d'Exekutiv.

(s.) Marc Goergen, Sven Clement.

■ **M. Sven Clement (Piraten).**- Très bien!

■ **M. Fernand Etgen, Président.**- Merci, Här Goergen.

■ **M. Marc Goergen (Piraten).**- An dann, fir ofzeschlëssen, et ass wéi de WhatsApp-Chef a -Grënner dat richtig gesot huet: „Mobiltelefone sind entweder für jeden sicher oder sie sind nicht für jeden sicher.“ Esou einfach ass et. A wa mir als Staat higin a mir finanzéieren, oder Dir finanzéiert déi Sécherheetslücken an Dir kaaft déi Produiten, da maacht Der domadder och e risegt Lach op.

An ech mengen, bei Pegasus ass et lech ëm d'Quere geflunn, dass esou Firmen och herno Journalisten, lech selwer als Politiker ugräifen a Mëscherechtlecher am Viséier haten. An dat ass eppes, wat mir als Lëtzebuerg eigentlech net sollten toleréieren. An dofir hoffen ech och op eng ganz schnell Reaktioun, dass net Lëtzebuerg widerhin dat Land bleift, wou esou eng NSO Group kann hir Geschäfte maachen.

Merci.

■ **M. Sven Clement (Piraten).**- Ganz gutt!

■ **M. Fernand Etgen, Président.**- Merci villmools, Här Goergen.

An als éischte Riedner ass den honorabelen Här Laurent Mosar ageschriwwen. Här Mosar, Dir hutt d'Wuert.

Débat

■ **M. Laurent Mosar (CSV).**- Jo. Merci, Här President. Léif Kolleginnen a Kollegen, Madamm, Dir Häre Ministeren, ech soe fir d'alléréischt de Kollege vun de Piraten an net vun de „Privaten“ Merci fir déi Initiativ, déi se geholl hunn, fir dee Punkt, ënner Form vun enger Heure d'actualité, op den Ordre du jour ze setzen.

Wann ee sech an deene leschte Wochen a Méint e bësse mat deem Sujet vu Pegasus beschäftigt huet, dann hat een heiansdo d'Impressioun, et hätt een e schlechte Krimi gelies, well jo dann hei anscheinend weltwäit Politiker, awer och Journalisten, Mëscherechtsaktivisten, Affekoten ofgelauschtert gi sinn iwwer e Wee vun enger Spionagesoftware. Anscheinend ass et och esou, doduerch dass déi Leit telefonéiert hunn, op den Internet gaange sinn, dass dat duergaangen ass, fir effektiv déi Leit do schonn ofzelauschteren.

Ech wëll och direkt ganz kloer am Numm vun der CSV-Fraktioun soen, dass mir natierlech déi doten Aart a Weis, wéi Software gebraucht ginn, net kënnen guttheeschen. A mir sinn och ganz kritesch, wat déi ganz Thematik vun deene sougenannte „Staatstrojaner“ ubelaangt.

An ech schwätzen hei ënnert dem strikte Contrôle vun engem vu mengen zwee Fraktiounscheffen, dem Gilles Roth, deen dat jo och schonn e puermol hei am Kader vun Interventiounen gesot huet, dass mir just d'accord sinn, dass een op esou Softwaren zrëckgräift, wann een do sécher ass, dass souwuel den Dateschutz wéi och d'Mëscherechter vun deenen eenzelne Leit do respektéiert ginn. Dat ass a bleift fir eis e fundamental wichtige Punkt. An duerfir kënnen mir och déi Aart a Weis, wéi dann anscheinend hei Mënschen ausspionéiert gi sinn iwwert deen dote Wee, natierlech net guttheeschen.

Ech wëll awer direkt elo op vläicht dee wichtigste Punkt zrëckkommen, nämlech deen, wat déi ganz Affär Pegasus dann eigentlech mat Lëtzebuerg ze dinn huet. An do sinn ech net ganz d'accord hei mat den Ausféierunge vum Kolleg Marc Goergen.

Fir d'alléréischt, mengen ech, muss ee wëssen: Wat sinn d'Lienen, déi déi Firma NSO eigentlech mat Lëtzebuerg huet?

An da stellen ech fest, an dat war jo och op ville Plazen nozeliesen, déi Gesellschaft huet natierlech eng Rei vu Strukturen hei zu Lëtzebuerg, notament eng SOPARFI, an iwwert dee Wee geréiert se eng Rei vun Aktivitéiten. An do wëll ech vläicht awer dem Kolleg Marc Goergen soen: Eleng dat ass keng Infraction contre la loi! De Fait, dass een hei eng Rei vu Strukturen huet, ass eigentlech eng Saach, déi normal ass.

An ech wëll och emol betounen, dass déi Firma NSO, wéi vill aner Firmen ... Hei ass elo en abus gemaach ginn, mee déi Software kann och agesat gi fir ganz aner, ganz positiv Zwecker, fir notament Pedophilie ze verfolge, fir géint Terrorismus virzegoen. Also, et kann een och net alles hei, Här Goergen, an een Dëppe gehien.

Deen eenzege Punkt, dee wierklech fir eis hei relevant ass, ass deen, ob iergendwéi iwwer Lëtzebuerg hei Export vun esou enger Software gemaach ginn ass. Dat ass wierklech dee weesentleche Punkt, well wann dat geschitt wier, hätt natierlech missen eng Autorisatioun vun der Regierung virleien.

Ech hunn do d'Äntwerte vum Här Asselborn gelies, datt dat net de Fall ass, an ech hunn eigentlech kee Grond, dat net ze akzeptéieren, wat hei d'Regierung an den Här Asselborn soen. Ech muss dervun ausgoen, wann dat esou kloer vun engem Regierungsmember gesot gëtt, datt dat net de Fall ass, datt dat esou och ass. An da muss een de Contraire beweisen. A bis elo hunn ech nach kee Beweis an der Géigerichtung gesinn.

Duerfir, kommt mir bleiwen elo emol awer hei ganz roueg! Am Moment ass eigentlech an där ganzer Pegasus-Affär, ausser datt se een natierlech opreegt, keen Element dran, wou iergendwéi Verfehlungen hei gewiescht wiere par rapport zu Lëtzebuerg. An ech mengen, datt ass awer vläicht elo emol dat wichtegst Element. An dat wëlle mir och hei als CSV-Fraktioun zrëckbehalen.

Doriwwer eraus, an do wollt ech awer eng Kéier och ganz kuerz nach op déi Punkten agoen, stelle sech natierlech hei eng Rei vu Froen. Do stellt sech notamment d'Fro, wéi et mam Export vun esou Softwaren ass. An datt do d'Reegele vläicht am Moment net duerginn, déi mer och um Niveau vun der Europäescher Unioun hunn, do si mer d'accord! An et ass och wichtig, datt een ëmmer erëm déi dote Reegelen hannerfreet a se adaptéiert, wann een der Meenung ass, datt se net méi ugepasst sinn.

An notamment dee Wassenaar-Agreement, vun deem oft rieds geet, ech mengen, datt deem effektiv reformbedierft ass. An duerfir och eisen Appell un d'Regierung, fir do ze intervenéieren.

An déi fir mech awer weesentlech Fro, déi sech hei stellt iwwert déi ganz Thematik do vun där Software, ass: Wéi gi mir elo an och an Zukunft ëm mat de Kommunikatiounen - ech soen elo emol - vun de PEPen, de „politically exposed persons“? An dat geet bei lech, léif Kolleegen aus der Regierung, un, dat huet awer och mat héije Beamten ze dinn, dat huet och mat der Chamber ze dinn. Wéi sécher, léif Kolleginnen a Kolleegen, sinn effektiv eis Kommunikatiounen? An dat ass e Punkt, deem eis ganz vill Suergen effektiv mécht. An do stellen ech mer effektiv d'Fro: Wou ass do déi national Cyberkriminalitätsstrategie? Wéi wëllt d'Regierung do virgoen, fir wierklech eis alleguerten och do eng gewësse Garantie ze ginn?

Ech mengen, léif Kolleginnen a Kolleegen, dat sinn déi weesentlech Froen an iwwert déi solle mer debattéieren. Ech soen lech Merci.

■ **Plusieurs voix.** - Très bien!

■ **M. Fernand Etgen, Président.** - Merci villmools, Här Mosar. An nächsten ageschriwwene Riedner ass den honorabelen Här Gusty Graas. Här Graas, Dir hutt d'Wuert.

■ **M. Gusty Graas (DP).** - Merci, Här President. U sech kënt deem Numm „Pegasus“ jo aus der griechescher Mythologie.

■ **Plusieurs voix.** - Très bien!

■ **M. Gusty Graas (DP).** - Dat verbënnt ee jo mat engem Pär, wat Fillegen huet.

Mee zënter Mëtt Juli associéiert een deem Numm allerdéngs leider mat anere Saachen, déi vläicht manner interessant sinn.

Ech mengen, mir hunn elo scho vill hei iwwert déi israellesch Firma NSO geschwat, déi dee Logiciel do entwéckelt huet. Déi Firma huet a 40 verschidene Länner Clienten. Et ass awer elo erauskomm, datt eng ronn 50.000 Smartphone viséiert waren, fir do Date kënnen ze iwwerwaachen. Dat geet vu private Kalenneren, déi een opstellt, bis hi souguer och Ecoutten, dat heescht, datt ee ka Gespréicher souguer nolauschten. Ech mengen, wann een déi Saachen héiert, da gëtt et engem natierlech awer ganz ellen.

Wann een dann och nach weess, datt dat doten awer eng Entwécklung ass, déi an enger ganzer Rei vu Länner awer quasi akzeptéiert ginn ass, da muss ee sech awer munch Froe stellen.

Vläicht awer, aledend, déi eng oder déi aner Iwwerleeungen zu der Spionage insgesamt.

Mir befannen eis natierlech ëmmer um Niveau vun engem gewëssene Minnefeld, wa mer iwwer Spionage diskutéieren. Woubäi een allerdéngs net vu virera kann Iwwerwaachung/Spionage, ech wëll elo kee Plädoyer onbedéngt derfir halen, mee et kann een awer net alles verdamen.

Ech wëll nëmmen op ee Beispill hiweisen, déi berüumt Geschicht Enigma aus dem Zweete Weltkrich. Wann do net brittesch Leit gewiescht wieren, déi e Codeknacker opgestallt hätten, soe Spezialisten, dann hätt den Zweete Weltkrich warscheinlech nach méi laang gedauert. Soudatt een also och op déi Manéier muss awer erkennen, datt d'Spionage, déi mer mat Sécherheet ni wäerte kënnen ganz eliminéieren, awer och munchmol positiv Säiten huet.

Ech mengen, och virun allem um Niveau vum militäresche Gebitt ass et novollzéibar, datt gewësse Spionageakte virgeholl ginn. Mir sinn am Moment erëm an enger Zäit, ech schwätzen net vun engem Kale Krich, mee mir wëssen awer, datt mer eng

ganz Rei Problemer hunn. An do ass et also novollzéien, fir d'NATO elo emol mam Numm hei ze nennen, datt se sech awer och Gedanke mécht iwwer verschidde Länner, déi amgaange sinn, ganz vill Efforten ze maachen, wat d'Oprüstung ubelaangt.

Wat natierlech awer ganz spezifesch ass, mir wëssen dat, datt virun allem natierlech an Diktaturen d'Iwwerwaachung quasi aldeeglech ass, datt do ganz vill ausspionéiert gëtt a virun allem Leit, déi sech fir human Ziler asetzen, sief dat fir demokratresch Ziler, sief dat awer och virun allem fir d'Menscherechter ze vertrieben, an datt et do inakzeptabel ass, datt esou Logiciellen dee Moment genotzt ginn.

Wat ee besonnesch awer hei erfieert huet, wann een elo kuckt, wéi eng Länner concernéiert waren; dat sinn der plus ou moins zéng. Datt do Länner drënner si wéi Aserbaidjan, wéi Saudiarabien, ech mengen, dat huet een elo manner nervös gemaach. Mee éischter huet een awer trotzdem sech Froe gestallt, wann awer e Land aus der Europäescher Unioun derbäi ass. Ungarn zum Beispill, wou elo onofhängeg Journaliste mat deem Logiciel do oder mat deem Trojaner - wéi gesot, ech si kee Spezialist an där ganzer Matière - iwwerwaacht gi sinn. Dat ass natierlech awer inakzeptabel. Dat gëtt engem awer och ganz kloer ze denken.

Natierlech kritt déi ganz Saach hei e bësse méi eng pikant Nott, wann ee weess, datt eeben d'NSO eng Rei Ennergesellschaften och hei zu Lëtzebuerg huet. Ech mengen néng.

Ech muss awer direkt hei ënnersträichen, a mir hunn dat awer wierklech begréisst, datt den Ausseminister, den Här Jean Asselborn, ganz séier reagiert huet, wéi déi Saach do am Fong geholl opgeflunn ass. Den Här Ausseminister huet den 21. Juli vun dësem Joer direkt e Bréif un déi néng concernéiert Firme geschriwwen, wou en awer ganz kloer och op déi lëtzebuergesch Legislatioun higewisen huet a se och drop opmierksam gemaach huet, am Fall wou se géifen elo hei awer Abuse bedreiwen, wat dat och géif bedeuten.

Bon, d'Fro, déi sech natierlech elo hei stellt: Wat kënnen mer aus där ganzer Affär hei léieren? Ouni Zweifel muss och eng gewësse Géigenattack entwéckelt ginn. Dat heescht, mir müssen zousätzlech technesch Moyenen entwéckelen, fir eeben, wéi gesot, esou Entwécklungen kënnen ganz séier och ze konterkaréieren. Well et kann net sinn, ech soen dat nach eng Kéier hei, datt onschëlleg Leit, déi sech fir human Ziler asetzen, hei op eemol iwwerwaacht ginn.

Mir brauchen natierlech och vill méi Experten, déi d'Bekämpfung vun der Cyberkriminalitéit kënnen weiderféieren. An natierlech muss sech awer och d'Fro gestallt ginn, ob net den Arsenal vun de Strofe muss eropgesat ginn. Dat schléisst natierlech och net aus, datt och eng Firma wéi d'NSO awer muss vläicht nach méi genee iwwerwaacht ginn, hir Aktivitéiten nach méi genee muss gekuckt ginn.

An dann natierlech muss och den Exportcontrôle um europäeschen Niveau verstärkt ginn. Virun allem begréisste mer do awer och dat neit EU-Reglement 2021/821 iwwert den Export vu Biens de cybersurveillance, wat jo elo zënter dem 9. September a Kraaft ass, wat u sech misst en zousätzlech Element sinn, fir déi ganz Aktivitéiten do awer méi enner Kontroll ze halen.

D'Fro ass och ze stellen, ob een net misst um internationalen Niveau eng sougenannte „Konventioun“ ausschaffe géint d'Cyberkriminalitéit.

Grad mir als Lëtzebuerg kënnen jo elo eng zousätzlech wichteg Roll spillen. Ech mengen, mir hunn elo ganz rezent d'Chance gehat, datt mer e Sätz kruten am UN-Menscherechtsrot. A grad do ass awer vläicht eng gutt Plattform, wou mer eis kënnen derfir asetzen, datt elementar Menscherechter verstärkt géife respektéiert ginn.

Et dierf een och net vergiessen, wa mer iwwer Spionage/Iwwerwaachung schwätzen, och mir hunn natierlech hei zu Lëtzebuerg esou e Geheimdéngscht, iwwert deem ech natierlech och wëllt keng weider Wierder hei verléieren. Mee trotzdem, ech wëll dat ganz kloer ënnersträichen, et ass gutt - et ass gutt! -, datt mer dee Service hunn, well et jo hei virun allem dréms geet, d'Sécherheet vum Staat ze garantéieren. An dat muss awer ëmmer nach e primäert Zil vun engem Rechtsstaat sinn.

Jiddefalls, déi ganz Thematik hei wäert eis och an Zukunft nach verstärkt beschäftegen. Mir sinn eis bewusst, datt dat doten eng Entwécklung ass, déi op kee Fall ze ënnerschätzen ass. Ganz au contraire! Ech soen och duerfir de Kollege vun de Piraten Merci, datt se dat heiten elo thematiséiert hunn. Et ass wichtig, datt mer dat debattéieren. An et ass och wichtig, datt mer eis awer fir d'Zukunft esou ekipéieren, datt esou mann ewéi méiglech Problemer kënnen op deem doten Niveau bei de Kommunikatiounen entstoen.

Ech soen lech Merci.

■ **Plusieurs voix.** - Très bien!

■ **M. Fernand Etgen, Président.** - Merci villmools, Här Graas. An nächsten ageschriwwene Riedner ass den honorabelen Här Yves Cruchten. Här Cruchten, Dir hutt d'Wuert.

■ **M. Yves Cruchten (LSAP).** - Merci, Här President. Léif Kolleginnen a Kolleegen, den Här Goergen huet a senger Interventioun de Problem vun den Iwwerwaachungssoftwaren a vun der sougenannter Pegasus-Affär eigentlech am Detail belicht, soudass ech mech kann e bësse méi op dat Weesentlech konzentréieren.

Ouni Dateschutz an ouni Schutz vun der Privatsphär kann et weeder Fräiheet nach Demokratie ginn. An dofir muss et eist Zil sinn, de fräien an onkontrolléierten Handel vun Iwwerwaachungssoftwaren, eebe wéi déi vu Pegasus, esou gutt wéi méiglech ze ënnerbannen. A mir dierfen och net naiv sinn a mengen, dass mat Pegasus just eng esou eng Software géif op der Welt existéieren.

Op europäeschem Plang gëtt och elo gehandelt. Den 9. September ass en neit EU-Reglement a Kraaft getrueden. Dëst Reglement soll eng gréisser Kontroll a puncto Cyberiwwerwaachung erméiglechen duerch enner anerem en neie Koordinationsmechanismus op EU-Niveau an doduerch, dass bei esou Technologien Exportverbueter kënnen agefouert ginn, wann de Risiko besteet, dass se zum Beispill fir Mänscherechtsverletzungen kéinte benotzt ginn.

Ee Problem awer bleift: wa Staate bannent der Europäescher Unioun selwer zu Clienté vun esou Iwwerwaachungssoftware ginn an domadder Abuse bedriewe ginn! Et ass och scho virdu gesot ginn: De Recherché vu Journalisten no, déi de Pegasus-Skandal opgedeckt hunn, gehéiert och déi ungersch Regierung zu dëse Clienté vun der Firma NSO, och wa si dat nach ëmmer offiziell ofstreiden.

Fakt ass, dass d'Telefonnummere vu Leit an Ungarn op der Lëscht stoungen, dorënner eng Rei Journalisten, déi sech virdu kritesch och iwwert d'Regierung geäussert haten. Hei muss politeschen Drock gemaach ginn a séchergestallt ginn, dass d'EU-Reegelen an all den EU-Länner respektéiert ginn. A jo, et ass och un eis als Chamber, dorop ze halen, wat mer am Fall Ungarn schonn déi eng oder aner Kéier heibanne gemaach hunn.

Dëse Fall weist och, dass d'Fuerderungen no engem internationale Moratoire op dem Handel vu sougenannter Spy Software, och wann dat sympathesch klängt, warscheinlech guer net effikass wier. Wéi bei all Moratoire brauch just ee sech net dovunner betraff ze fillen, fir dass et net opgeet. Dofir muss mir weider op Kontrollmechanisme setzen.

Dat gëllt awer net just um europäeschen Niveau, mee och national si mir gefuerdert. Well Lëtzebuerg ass, wéi scho virdu gesot, wann och nëmmen um Bord betraff, dëst duerch déi lëtzebuergesch Firmen, déi deem NSO Group gehéieren an un déi sech den Ausseminister schonns adresséiert huet, fir si un eis gesetzlech Flichten ze erënneren; eppes, wat mir ausdrécklech begrëissen.

Well mir sinn hei zu Lëtzebuerg eigentlech net schlecht opgestallt. Sou steet am Gesetz vum 27. Juli 2018 (veuillez lire: vum 1. August 2018), dass Entreprene, déi gären esou eng Technologie liwweren, fir d'éischt emol déi néideg Autorisatioun derfir mussen froen, wat eis eng Kontrollméiglechkeet gëtt.

Doriwwer eraus muss een och wëssen, dass den Ausseministère eng Etüd an Optrag ginn huet iwwer eng méiglech gesetzlech Verankerung vun enger Suergfaltsflicht iwwert Mänscherechter fir Entreprene, déi hei zu Lëtzebuerg domiciliéiert sinn. Déi Etüd ass, souwäit ech weess, de 14. Abrëll der Regierung presentéiert ginn, also nach virun der Pegasus-Affär.

E Comité interministériel schafft elo un der Ausarbeitung vu Richtlinnen, déi entweder an enger nationaler Legislatioun oder an en europäeschen Text sollen afléissen. Vläicht kann eis den Här Asselborn herno soen, wou déi Aarbechten haut dru sinn.

Erlaabt mer wannechgelift, um Enn zwou Feststellungen ze maachen.

Déi éischt ass, dass et duerch eng Zesummenarbeit vu Medien a vun der Zivilgesellschaft méiglech war, déi sougenannte Pegasus-Affär iwwerhaupt un d'Licht ze bréngen. An dësem Fall waren et de Kollektiv Forbidden Stories an d'ONG Amnesty International. Dat verdéngt eise Luef. An a Konterpartie muss mir, d'Politik, eis weider staarkmaache fir onofhängeg Medien a fräi ONGen zu Lëtzebuerg an och soss an der Welt.

Eng zweet Feststellung, a vläicht och Konklusioun, ass déi heiten: Och wann dëse Skandal Lëtzebuerg just um Bord betrëfft, esou ass dat awer eng Problematik an am grouse Sënn, déi an enger digitaler Welt ëmmer méi Ausmoosse wäert kréien. Dofir ass et wichtig, den Handel vun Iwwerwaachungssoftware esou gutt et geet ze kontrolléieren a wa méiglech souguer ze ënnerbanne respektiv de Gebrauch ze reglementéieren. An dofir muss mir zu Lëtzebuerg eise Bäitrag eebe leeschten.

Ech wëll net ze déck opdroen, mee et steet hei net manner um Spill wéi eis Fräiheet an eis Demokratie. Merci.

■ **Plusieurs voix.** - Très bien!

■ **M. Fernand Etgen, Président.** - Merci villmools, Här Cruchten. An nächsten ageschriwwene Riedner ass déi honorabel Madamm Stéphanie Empain. Madamm Empain, Dir hutt d'Wuert.

■ **Mme Stéphanie Empain (déi gréng).** - Villmools merci, Här President. Jo, villes ass scho gesot ginn. Et ass a verschidde Richtunge gaangen. Dat hei ass e bësse esou en Exercice, wou ech vläicht géif umierken, dass ... Bon, engem Deputéierte sti jo verschidde Méiglechkeeten zur Verfügung, fir e Sujet op den Ordre du jour ze bréngen. Dat hei wär fir mech esou e Sujet gewiescht, dee sech total gutt géeeigent hätt, fir eng Question élargie zum Beispill draus ze maachen.

Ech hunn natierlech och guer kee Problem domadder, als Gréng hei Stellung ze bezéien. An an deene meeschte Fäll gëtt et eis jo och eng gutt Geleeënheet, fir op ..., also all de Fraktiounen eng gutt Geleeënheet, fir zu engem Sujet Stellung ze bezéien. Mee et wär mer awer wichtig, dass d'Demanden dann e bësse méi konkret formuléiert wäeren, well ech mech effektiv elo hei an eng ganz aner Richtung orientéiert hunn. Dat heescht, wann et herno net sollt en Exercice fir d'Geschichtsbicher ginn, da wär et net schlecht, wann dat e bësse méi prezisiéiert wär.

Wa mer dann awer elo zum Sujet selwer kommen, dee jo och wierklech net grad onbedeutend ass, mee vu dass mer effektiv guer net kloer war, op wat et sech genau sollt fokusséieren, wollt ech mech op de Volet vum Devoir de vigilance konzentréieren. Et ass jo och e Sujet, deem den Här Cruchten elo schonn ugeschwat huet. Et ass en Dossier, deem eis ganz wichtig ass.

An et ass gesot ginn: Recht op Privatsphär, dat ass e Mänscherecht. Am Fall vum Dossier Pegasus schwätze mer awer net just vun engem Recht op Privatsphär, mee vun enger Gefor fir d'Basis vun eiser Demokratie. Dat ass och schonn e puermol gesot ginn.

Wa Software benotzt ginn, fir Journalisten ausespionéieren, Mänscherechtsaktivisten ausespionéieren oder och Politiker ausespionéieren, dann hu mer e seriöse Problem. A säit de Revelatiounen vum Edward Snowden wësse mer, dass d'digital Iwwerwaachung vusäit vu Staate keng Sciencefiction ass, mee eng Realitéit. An de Pegasus-Skandal bestätegt dëst an e weist, dass privat Entreprene doraus e Geschäftsmodell gemaach hunn op d'Käschte vun de Mänscherechter an eisen Demokratien.

An de Grond, firwat mer haut heiriwwer schwätzen, ass jo, well et sech ëm eng Firma handelt, déi Duechterfirma mat Sätz hei zu Lëtzebuerg huet. A mir sinn eis jo och alleguerte bewusst, wat dat och fir d'Reputatioun vun eise Land bedeit, ganz geschweige, wat et fir d'Liewe vun de concernéierte Persounen bedeit. An ech weess och, dass eiser Regierung vill dru läit, do dergéint ze steieren. Duerfir begrëisse mer och, dass eisen Ausseminister ganz schnell reagiert huet an e Bréif erausginn huet.

Mee op där anerer Säit schwätzt et awer och Bänn, dass eis, ausser Courriere schreiwen, keng wierklech Moyenen zur Verfügung stinn. An dass deem esou ass, läit enner anerem och dorunner, dass mer keng national Gesetzgebung hunn, déi Firma kéint zur Rechenschaft zéien, wa se an hiren Aktivitéiten d'Mänscherechter mat Féiss trëppelen.

■ **Une voix.** - Très bien!

■ **Mme Stéphanie Empain (déi gréng).** - Domadder hu mir keng juristesche Instrumenter, déi eis et géifen erlaben, do dergéint virzegoen.

An dëse Fall weist och, dass et immens wichtig ass, dass e Liwwerkettegesetz déi ganz Liwwerketten ofdeckt, also souwuel d'Liwwerketten erof Richtung Zouliwwerer an d'Produzenten, mee eeben och erop Richtung Clienten, un déi d'Produkte herno verkaaft ginn.

An duerfir géif ech och nach gären eng Kéier déi Fro opgräifen, déi vum Här Cruchten scho gestallt ginn ass bezüglech deem Groupe interministériel, dee jo no der Etüd vun der Madamm Bağlayan zustane komm ass. Deen interministerielle Grupp huet sech jo elo schonn eng ganz Partie kéiere gesinn. An ech wollt just wëssen, ob mer do gutt virukomme mat den Aarbechten a bis wéini eventuell do mat enger Äntwert ze rechnen ass.

Villmools merci!

■ **Une voix.** - Très bien!

■ **M. Fernand Etgen, Président.** - Merci villmools, Madamm Empain. An nächsten ageschriwwene Riedner ass den honorabelen Här Fernand Kartheiser.

■ **M. Fernand Kartheiser (ADR).** - Jo, Här President, villmools merci. An och e Merci un d'Piraten, datt si dee Sujet hei uschwätzen. Et ass natierlech e wich-

tege Sujet, well ech mengen, mir mussen einfach kloer gesinn, datt mer Trojaner an aner elektro-nesch Mëttele brauchen an der Lutte contre le terro-risme et contre la criminalité organisée. Dat si Ban-den, déi extreem brutal Methoden uwenden. A mir kënnen net an deem Krich géint déi Banden oder géint déi Extremisten iergendwéi hannendrableiwen.

Wichtig ass just, datt dat rechtsstaatlech enca-dréiert ass, datt dat u Staate geet, datt dat wierklech kontrolléiert gëtt, och parlamentaresch kontrolléiert. A wann et Abuse gëtt, oder wann et e Verdacht op Mëssbrauch gëtt, wéi en elo am Raum steet duerch déi Enquête vu Journalisten, da muss dat natierlech opgekläert ginn. Awer de Prinzip selwer, dat ass een, dee mer brauchen. Mir liewen an enger Welt, wou esou Problemer sinn. An da musse mer och deenen entgéintriede mat deene Mëttelen, déi eebe rechtsstaatlech méiglech sinn.

Ech wëilt awer op e puer Aspekter agoen.

Deen éischten ass: Wéi geet een un déi Saach erun? - bausepolitesch, ekonomesch an dann aner Aspekter.

Bausepolitesch ass kloer: Den Här Asselborn huet jo scho geschriwwen, datt en am Dialog mat Israel an där Saach ass. Ech mengen, et ass eng israee-lesch Firma. Mir hunn hei gewëssen Aktivitéite vun Entreprises, déi mat där Firma an engem Besuch stinn, wiesselnd Konstellatiounen. Dat gëtt opgekläert. Deen Dialog existéiert. Et gouf keng Exportlizenze vu Lëtzebuerg aus. Dat heescht, souwäit mer de Stand haut hunn, si mir net direkt betraff. Weeder wësse mer eppes vun Aktivitéiten hei am Land nach hu mer bausepolitesch Implika-tiounen bis elo kënnen feststellen.

Ekonomesch ass dat nach eng aner Fro. Eko-nomesch musse mer gesinn, datt hei eng gewësse Fluktuatioun war. Do muss een d'Regierung froen: Wéi gutt ass se informéiert iwwert d'ekonomesch Aktivitéiten hei am Land? Am Ufank ass gesot ginn: „Et sinn zwou Firmen.“ Herno koumen der nach derbäi. Aacht, néng si mer elo. Also do ass schonn eng gewësse Fluktuatioun. Als ech mengen, et wär gutt, fir d'Regierung ze froen: Wéi gutt ass se infor-méiert iwwert déi Verstréckunge vu Firmen hei am Land? An: Wéi séier kann dat opgekläert ginn?

Dann awer zu deene sécherheetspolitesch rele-vante Froen, an dat ass och eppes, wat aner Kol-leege schonn ugeschwat hunn: Hu mir hei am Land eng Sécherheetskultur, wou mer eis deene Risiko bewosst sinn? An: Wat maache mer? Mir woren déi Kéier net cibléiert als Lëtzebuerg, souwäit mer wëssen. Mir woren et awer schonn an der Ver-gaangenheet. Ech erënnere just un Affären, wou d'NSA, de BND, de Bundesnachrichtendienst, dra verwéckelt waren. Et ass e puer Joer hier.

Mee: Wéi eng Konklusiounen hu mir gezunn? Wéi sinn d'Regierungskommunikatiounen an anerer hei am Land gesécher? Zéie mer Konsequenzen doraus? Mir hunn ëmmer e bëssen dat Gefill hei zu Lëtzebuerg, datt mer op der „Insel der Seligen“ sinn an do net esou exposéiert wéi anerer. Dat ass natierlech eng Illusioun. An d'Fro ass: Wéi eng Konsequenzen zéie mer doraus?

Ech wëilt och nach zwou Bemierkunge vläicht maa-chen.

Déi éischt ass, datt mir als Europäer och massiv esou Ekipementer exportéieren. Hei ass verwise ginn op europäesch Reglementer. Mee mir hunn als Europäer ganz vill där Ekipementer a Länner expor-téiert, wou selwer massiv Mënscherechtsproblemer existéieren, wéi d'Volleksrepublik China zum Bei-spill. Do ass ganz vill Ekipement aus Europa. Also loosse mer dat och emol kucken an och selbstkri-tesch do optrieden!

An ech wëilt awer ofschléisse mat enger Bemier-kung un d'Piraten: Si reege sech hei e bëssen op iwwer Vorratsdatenspeicherung an iwwer Spionage an esou weider an esou virun. Mee ech muss lech soen, Dir iwwerzeegt mech net, well „Wer selbst im Glashaus sitzt, soll nicht mit Steinen werfen“.

Ech ginn op Äre Site, do gesinn ech e Site matbe-stimmung.lu. Do sammelt Dir Ënnerschrëfte vu Leit! Do sammelt Dir Ënnerschrëfte vu Leit an Dir gitt hinnen d'Illusioun, dat wär fir de Referendum, am Kader vun der Verfassungsrevisioun. Dat ass absolutt net wouer! Et ass weeder eng Petitioun an der Chamber nach ass et eng Prozedur, den Artikel 114 vun der Verfassung.

Dat Eenzegt, wat Dir maacht, ass Vorratsdatenspei-cherung, well Der Adresse vu Leit sammele gitt, déi mat blannem Vertrauen op Äre Site ginn. Dir maacht hei ..., Dir sidd den Trojaner an der Lëtze-buerger Politik! Also kommt elo net heihinner a reegt lech op!

■ **Plusieurs voix.** - Oo!

(*Brouhaha*)

■ **M. Fernand Kartheiser** (*ADR*).- Ech soen lech Merci.

■ **M. Sven Clement** (*Piraten*).- Nee, Här Kartheiser, esou net!

■ **M. Fernand Etgen**, *Président*.- Merci, Här Kartheiser.

■ **M. Sven Clement** (*Piraten*).- Fait personnel!

■ **M. Fernand Etgen**, *Président*.- Den Här Clement freet d'Wuert fir Fait personnel.

■ **M. Sven Clement** (*Piraten*).- Merci, Här President. Also, ech weess net emol, wou ech ufänke misst, fir dem Här Kartheiser ze erklären, wat fir e Quatsch en deelweis hei erzielt huet, wéi e gesot huet vu weege Vorratsdatenspeicherung. Jo, et gëtt e Site matbestimmung.lu. A jo, mir sinn amgaangen, an enger Demarche ze kucken, wéi d'Resonanz dobaus-sen ass, fir e Referendum zur Verfassung ze ma-chen. Dat ass kee Geheimnis, dat hu mer a Presse-berichter gesot.

An, au contraire vun der ADR, déi Flyeren duerch d'Géigend verdeelt, fir einfach nëmmen Nee ze soen, an de Leit wëllt d'Illusioun ginn, datt si eleng jo leider nääscht kéinte maachen, hu mir gesot: „Ma nee, mir maachen eppes. Mir wëllen de Leit de Choix ginn.“ A wann d'Resonanz grouss genuch ass, da wäerte mer, eeben doduerch, datt mer d'Leit kënnen kontaktéieren, hinnen och soen, wéi se op hirer Gemeng kënnen ënnerschreiwen, zu wéi engen Auerzäiten.

Dat ass vill méi pragmatesch wéi dat, wat den Här Kartheiser hei mécht mat Flyeren, wou en de Leit Angscht mécht. A virun allem muss ech domadder net beleidgend ginn. Ech muss hei kengem ën-nerstellen, e wär en Trojaner. Ech kann einfach soen: Mir stinn zu eise Wäerter. Mir stinn dozou, datt mer méi Matbestimmung wëllen. An dofir hu mer och „matbestimmung.lu“ an d'Liewe geruff. Au contraire vum Här Kartheiser, deen hei nëmmen eng Campagne op Basis vun Angscht wollt maachen.

■ **M. Fernand Etgen**, *Président*.- Merci villmools, Här Clement.

■ **M. Georges Engel** (*LSAP*).- Awer net fir Adressen ze sammeln!

(*Brouhaha*)

■ **M. Fernand Etgen**, *Président*.- An da geet d'Wuert un deen nächsten ageschriwwene Riedner. An dat ass déi honorabel Madamm Nathalie Oberweis. Madamm Oberweis, Dir hutt d'Wuert.

■ **Mme Nathalie Oberweis** (*déi Lénk*).- Merci, Här President. Fir d'éischt emol wëilt ech dem Marc Goergen Merci soen, dass en dës Heure d'actualité ugefrot huet, well dee ganze Skandal ronderëm déi Software ass, trotz der enormer Gravitéit, vun der Lëtzeburger Politik an notament vun der Regierung eigentlech net genuch adresséiert ginn.

Ech wëilt als Éischt dräi Constate maachen, laanscht déi ee ganz schwéier kënn.

Deen éischte Constat ass, dass déi lëtzebuergesch Societéit, déi dës Software commercialiséiert, bis elo net inquietéiert ginn ass a weiderhin ongehën-nert hire Geschäftler nokënn. Et sinn nämlech néng Filiale vum NSO Group zu Lëtzebuerg. An et gëtt lagement vu Lëtzebuerg aus finanzéiert.

Déi lëtzebuergesch Regierung gouf schonn Ufank 2019, am Kontext vum Fall Khashoggi, vu mengem Kolleeg David Wagner op déi Firma an déi Software opmierksam gemaach. Si huet dorobber net rea-géiert. Si sot deemools just, et wier net bewisen, dass déi Firma u Mëscherechtsverletzung bedee-legt wier, mee si géif natierlech handeln, wa sech dat géif erausstellen.

Wéi dee ganze Skandal dunn am Juli 2021 ausge-brach ass, ass d'Regierung awer weiderhin ontäteg bliwwen. Nëmmen den Här Asselborn huet, pardon, den Här Ausseminister huet reagéiert mat engem béise Bréif un déi betreffend Societéit op Basis vum Exportrecht. Ob et doropshin iwwerhaupt eng Reak-tioun gouf, wësse mer net.

Zweete Constat: Déi lëtzebuergesch Regierung huet, souwäit eis dat bekannt ass, keng Enquête iwwert de potenziellen Asaz vun dëser Software hei zu Lëtze-buerg an d'Weeër geleet. Eis als Deputéierten oder och de Journalisten hei am Land ass zu kengem Moment d'Méiglechkeet ugebuede ginn, hir Handyen op Spuere vu Pegasus ënnersichen ze loossen. Falls d'GSME vun de Ministeren a vun de Ministerinnen ënnersicht goufen, ass dat ni kommunizéiert ginn.

An enger Äntwert op eng parlamentaresch Fro seet de Premier, dass d'Regierung keng Informatiounen vun engem Asaz vun enger Trojaner-Software duerch auslännesch staatlech Acteuren zu Lëtzebuerg huet. D'Fro, déi sech do opdrängt, ass, ob se jeemools iwwerhaupt un solche Spuere gesicht huet.

Deen drëtte Constat: Déi lëtzebuergesch Regierung huet bis elo nach net kategoresch ausgeschloss, dass déi Software och vu lëtzebuergesche Servicer benotzt gëtt. Si huet just drop higewisen, dass se net iwwert d'technesch Ekipement vun de Servicer kom-munizéiert. Et bleift also am Raum soen, ob zum Beispill de SREL oder aner staatlech Servicer d'Pega-sus-Software kaaft hunn a benotzen.

Wéi ëmmer, wann eis Finanzplaz iergendwéi an e Skandal verwéckelt ass, gëtt de Kapp an de Sand ge-stach an der Hoffnung, dass d'Karawann schnellst-méiglech weiderzitt.

Mee déi heite Geschicht geet wäit iwwert d'Fro vun de Bréifkëschtfirmen eraus. Hei si mer an engem Zenario, wou weltwäit d'Mëscherechter verletzt gi sinn a wou Mënsche gefoltet an ëmbruecht gi sinn. Déi Software vun dëser lëtzebuergescher So-cietéit rappt un de Fundamenter vun der Demokra-tie an der Rechtsstaatlechkeet. D'Regierung muss also de Fall seriö huelen a géint d'NSO virgoen.

Dëse Fall weist och ganz kloer d'Limite vun enger volontärer Approche bei der Fro Business and Human Rights. Et ass gewosst, dass bei der NSO verschidden Investoren ënnerwee kal Féiss kruten an ofgespronge sinn, mee dass dofir aner, méi skrupel-los Acteuren an Investisseuren an d'Lach gespronge sinn - dat iwwregens an der Form vun engem hei zu Lëtzebuerg registréierten Investmentfond.

Ze mengen, dass d'Betriber just aus guddem Wëllen op Profitt verzichten, ass ganz einfach naiv. Mir brauche souwuel national wéi international verpflich-tend Gesetzer fir Societéiten bei dem Respekt vu Mëscherechter. Net iergendwann eng Kéier, mee esou schnell wéi méiglech!

■ **M. Fernand Etgen**, *Président*.- Merci, Madamm Oberweis.

D'Regierung huet d'Wuert. Den Här Ausseminister Jean Asselborn. Här Asselborn, Dir hutt d'Wuert.

Prises de position du Gouvernement

■ **M. Jean Asselborn**, *Ministre des Affaires étran-gères et européennes*.- Merci, Här President. Léif Dammen an Härren, ech wëll direkt soen, dass ech, also d'Sam Tanson an ech, Merci soe fir déi Heure d'actualité. Mir versichen, esou gutt wéi méiglech dorobber ze äntwerten, selbstverständlech.

Ech wëll awer direkt soe vu mir, dass den Här Goergen do an der Championsleague spillt, wat déi digital technesch Geschichten ugeet. Ech sinn do éischer an der drëtter Divisioun. Mee ech versiche mäi Bescht ze ginn, fir awer do en Duerchbléck ze hunn.

(*Hilarité*)

An ech wëll lech just eng kleng Geschicht zielen: De Muere waren d'Ausseministere vun der Benelux zesummen um Kierchbiere, fir d'Sitzung virzebere-den. Mir hunn de Conseil des affaires générales haut. A mir haten dann déi dräi Handyen do leien. An du sot ee vun deenen zwee anere Ministeren, dass si iwwer Pegasus effektiv Handyen, déi aus waren, ofgelies kruten.

Soudass dat also schonn eng grouss Gefor ass, och wann d'Handyen aus sinn. Ech mengen, Dir hutt dat jo och gesot, dat ass och wichtig fir d'Leit, dass een do awer kann iwwerwaacht ginn an dass ee kann, jo, an eng Situatioun kommen, déi wierk-lech ka ganz penibel sinn.

Bon, elo fir d'alleréisch wat mäin Deel ugeet, an d'Sam Tanson wäert méi op déi juristesche-penal Geschichten agoen, wann Der esou wëllt. Fir d'éischt hu mer jo feststellen, dass déi NSO, déi Entreprise, déi hei ass, déi huet, also fir d'Saachen elo net ze vill ze vermëschen, zwou Filialen a siwen Holdingen. Dat sinn déi Informatiounen op jidde Fall, déi ech hunn.

An déi zwou Filialen, déi maache Backofficeaar-becht hei zu Lëtzebuerg. Déi hunn och ni Lizenzen zu Lëtzebuerg ugefrot, fir Exporter vum Pegasus vu Lëtzebuerg aus ze maachen. Dat ass eppes, wat mir net eleng soen, mee dat huet Amnesty kloer och bestätegt, dass d'NSO net vu Lëtzebuerg aus exportéiert. Ech mengen, dat ass jo awer och e wichtige Punkt.

An Dir wësst och, dass esou Lizenze mussen ugefrot gi fir den Export an dass et eeben de Wirtschaftsmini-stère ass, an Zesummenaarbecht mam Aussemi-nistère, déi dann do den Accord ginn. An ech kann lech soen, dass dat keng einfach Geschichte sinn.

Den 21. Juli, dat ass gesot ginn, hunn ech e Bréif geschriwwen, ëmmerhin dat, un déi Entreprises - den Här Graas huet dat jo och erwänt -, déi do im-plizéiert sinn, an hinne gesot, dass Lëtzebuerg e strikte Respekt vun den Obligatiounen a Saachen Exportreegele verlaangt.

An och dat neit EU-Reglement - ech mengen, den Här Cruchten huet dat ugeschnidde gehat, richtegerweis - iwwert d'Produits à double usage, dat den 9. September a Kraaft getrueden ass, mat enger praktescher Clause „attrape-tout“, wou d'Au-toritéite kënnen Exportkontrolle maachen, wa Sus-picioune bestinn, dass Gidder fir Mënsche-rechtsverletzungen kënnen benotzt ginn, fir dat dann ze verweigern, och dat Reglement wäert an Zukunft bei eis ganz staark applizéiert ginn.

Ech hunn hinnen och onmëssverständlech dee-mools geschriwwen, dass d'Entreprises och am Sënn vun de Principes directeurs vun de Vereenten Nationen eng Responsabilitéit hunn, d'Mënsche-rechter ze respektéieren, an dass Lëtzebuerg op kee Fall toleréiere géif, dass Exportatiounen vun deenen Entitéite vu Lëtzebuerg aus zu Mënsche-rechtsverletzungen an Drëttstaate kéinte bäidroen.

Dee Bréif ass un all Entitéite gaange vun der NSO, souwäit ech déi kennen, den 21. Juli, wéi gesot. An

ech hunn och eng Äntwert kritt. De Grupp NSO huet eis eng Äntwert zoukomme gelooss, déi ech ..., ech mengen, dat verstitt Der, et steet drop „confiden-tiel“. Ech hu mat menge Leit geschwat an och mat eise Juristen: Wann dat confidentiel ass, ass et confidentiel. Gutt! Dat heescht awer net, dass ech lech net därfer soen, wat drasteet.

(*Hilarité générale*)

Et steet dran ... - also dat Wichtigst. Dat Wichtigst, wat drasteet ass: Si confirméiert, d'NSO Group, dass d'Exportatioun vun der Pegasus-Software ënner Kontroll vun den israeeleschen Autoritéite steet a vum Haaptsätz vum Grupp vun Tel Aviv aus bedriwwen gëtt. Ech kann dat natierlech elo net kontrolléieren, mee den Aussoe vum Grupp no respektéiere se all d'Prozeduren an Israel, déi virgesi sinn, fir esou eng Dual-use-Technolgy ze exportéie-ren.

An et muss een och wëssen, dass dat Ganzt ënnert dem Contrôle vun der DECA, dat heescht der Agence de contrôle des exportations du ministère israélien de la défense stattfënn. Dat ass, wat an der Äntwert drasteet.

Wéi Dir wësst, ass d'Regierung aktiv engagéiert. An dat ass déi Fro, déi, mengen ech, déi wichtigst ass hei derbäi erëm eng Kéier: Wéi brénge mer et fäer-deg, fir d'Principes directeurs vun der UNO iwwer Business a Mëscherechter ëmzesetzen? Dat ass, mengen ech, d'kapital Fro.

Dir wësst d'Virgeschicht, vläicht ganz kuerz: Mir hunn e Koalitionsaccord, do steet kloer dran, dass mer dorunner schaffe mussen: Entreprises et droits de l'homme. Mir hunn déi Etüd vun der Professor Bağlayan vun der Uni Lëtzebuerg a Saache Mën-scherechter a Betriber. Déi ass am Abrëll virgestallt ginn. An den Ausseministère huet jo den Optrag ginn, fir déi Etüd ze maachen. An den 23. Abrëll hu mer dunn och der Expertin d'Wuert ginn, fir dat vir-zustellen.

An et geet hei drëm, dass mer d'Fro kënnen beänt-werten, wéi e Gesetz dee Schutz vun alle Mënsche-rechter an alle Betriber soll virgesinn. Wéi eng Entreprisé solle vum Gesetz betraff sinn? Wéi eng Obligatiounen sollen d'Betriber operluecht kréien? An: Wie kontrolléiert? An dat ass eng kapital Fro, ob d'Betriber sech un d'Oplagen halen.

Bon, et ass gefrot ginn, dass ech lech soen, wou mer dru sinn. Mir hu véier Reunionen elo gemaach. Also déi verschidde Ministären hunn net geschlof. Déi fënnéft ass déi nächst Woch. De Pro-blem, dee mer hunn, an dat musse mer och gesinn, dat ass, dass mer selbstverständlech um Wee sinn, fir et fäerdegzebréngen, wann nääscht anescht geet, fir eng national Legislatioun hinzekréien. Wann ech soen, „wann nääscht anescht geet“, dann heescht dat, wa mer um europäeschen Niveau net virukommen.

Um europäeschen Niveau ass et esou, dass mer sollte schonn am Summer eng Virlag kréie vun der Kommissioun. Dat ass awer du verreckelt ginn. Déi lescht Informatioun ass - an ech hunn och de Mue-ren nach eng Kéier mam Kommissär Reynders geschwat, deen um Kierchbiere war -, dass virge-sinn ass, ugangs Dezember elo an der Kommis-sioun driwwer ze schwätzen. Mir mussen also do elo ofwaarden, wéi dat sech entwéckelt. Dat schléit een elo net aus engem Steen.

Ech soen dat vläicht nach eng Kéier awer, dass ech richtig verstane ginn: Am effikaste wier et jo, wann eng Legislatioun an der Europäescher Unioen géif zustane kommen. Dann hätt een dach vill méi Méiglechkeeten, fir och d'Betriber an déi Richtung ze kréien. Ech bleiwen awer derbäi, dass de Wëlle vun eis do ass, fir wann dat sech zitt oder net klappt, dass mer och versichen, alles ze maachen, fir dass mer da kënnen eng Lëtzeburger Legisla-tioun hikréien.

Dir wësst, dass d'Madamm von der Leyen geschwat huet vum Travail forcé, dass dat an Europa net méi géif goen. Mir haten elo eng Campagne fir d'Wal an de Conseil des droits de l'homme. An Dir hutt gesinn, dass eise Punkt - ee wichtige Punkt! - d'Kanneraar-becht ass. Dass mer net toleréieren, dass d'Kanner ënnert deene Konditiounen, wou Milliounen a Milliounen, Honnerte Milliounen Kanner schaffen de Moment, dass dat weider toleréiert gëtt.

Ceci dit, wëll ech lech nach soen, dass een déi Motioun, géife mer mengen als Regierung, eigent-lech net sollt esou unhuelen, wéi se dosteet, mee dass mer géife mam Premier schwätzen, ob een net kéint eppes maachen um Niveau vum SRE, vun der Kontrollkommissioun, déi ass jo derfir do, an dass een do eventuell kéint méi Explikatiounen ginn iwwer wéi hei zu Lëtzebuerg eeben den - wann et dat gëtt, ech weess et net - Trojaner fonctionéiert.

Merci villmools!

■ **M. Fernand Etgen**, *Président*.- Merci villmools dem Här Ausseminister Jean Asselborn. An de Relais fir d'Regierung iwwerhëlt elo d'Madamm Jus-tizministesch Sam Tanson. Madamm Tanson, Dir hutt d'Wuert.

■ **Mme Sam Tanson, Ministre de la Justice.**- Här President, merci. Jo, ech fannen, et ass jo en elementar wichtige Sujet, wat hei geschitt ass mat där Software a wat dat alles a Fro stellt. Et huet allerdéngs, mengen ech, net, an ech fannen et awer och elementar, dass mer dat ofgrenzen, et huet näischt mat enger legaler Kontroll ze dinn. An duerfir fannen ech déi Vermëschung e bëssen onglécklech.

Ech si wierklech der Meenung, mir sollen net déi legal Moyenen, déi mer hunn, déi mer am Gesetz virgesinn hunn, mat ganz villen Encadrementen, ech kommen nach drop zrëck, an dat selwecht Dëppe geheie wéi dat, wat hei geschitt ass op eng net legal Aart a Weis.

Ech fannen dat geféierlech, well déi Moyenen, déi mer eis ginn hunn am Code de procédure pénale, déi sinn extrem encadréiert. Et gëtt och eng Demande, fir dat auszeiweiten. Där ass bis elo net Rechnung gedroe ginn, well et eeben ...

(*Interruption*)

Jo, mee et ass nun emol esou, dass am Drogenhandel alles iwwer WhatsApp leeft oder iwwer aner esou Moyenen. Elo muss ee sech d'Fro stellen: Okay, wéi gi mer domadder ëm? Déi klassesch Telefonsecoutten, wou een een oflauschtert, also Leit oflauschtert, déi matenee schwätzen, déi hunn net méi vill Bestand, well WhatsApp an all déi aner, ech soen elo déi, mee et gëtt der jo nach lauter, déi si kryptéiert. Dat heescht, iwwer eng traditionell Ecoute kënn een do net wäit.

Duerfir gëtt et jo déi Demande. D'Magistraten haten dat ugeschwat an enger vun deene Chamberskommissionen, dass si eigentlech der Meenung sinn, et misst een dat nach auszeiweiten.

Mee ech komme vläicht ganz kuerz op de Cadre légal, no deem Der jo nach eng kéier gefrot hutt, oder wou ech lech da soen, wat de Kader ass. Dat sinn d'Artikelen 88-1 bis 88-4 vum Code de procédure pénale. An do sinn dräi „moyens techniques de surveillance et de contrôle de toutes les formes de communication“ virgesinn.

Dat ass éischtens „la surveillance et le contrôle des télécommunications ainsi que de la correspondance postale“, déi klassesch Ecoutten; „la sonorisation et la fixation d'images de certains lieux ou véhicules“, déi klassesch Wanzen; an dann eeben dat, wat Dir elo hei thematiséiert, „la captation de données informatiques“.

Fir op déi zrëckzekommen, do gëtt et e strenge Kader. Éischtens emol: Wie kann dat ordonéieren? Dat ass nëmmen den Untersuchungsrichter. Den Dossier muss sech nach an der Instruktioun befannen. Dat heescht: Wann eng Decisioun komm ass, da ka keng esou Mesure méi geholl ginn. An da muss den Untersuchungsrichter se och speziell motivéieren. Dat heescht, et geet nëmmen, wa gravéierend Elementer virleien.

An dann, an dat ass am Fong dat Wichtigst, ech hunn am Ufank gesot, bei wéi engen Infarktioneen d'Demande virläit, fir et auszeweiten. Stand haut geet et an zwee Cas-de-figuren: Dat eent ass den Terrorismus an dat aner sinn d'„Crimes sûreté contre l'État“. Dat sinn zwee ganz, ganz delimitéiert Cas-de-figuren, déi glécklecherweis och zu Lëtzebuerg guer net oft virkommen.

Soudass - Dir hutt et richtig gesot, ech kann lech keng konkret Zuel nennen, mee ech kann lech versécheren - déi Zuel extrem, extrem niddreg ass, wéi oft dass dat dote scho benotzt gouf. Voilà!

Dann hutt Der nach gefrot: Wat geschitt mat deenen Donnéeën, déi näischt mat där Affär ze dinn hunn? Dat ass dat selwecht wéi bei de klasseschen Telefonsecoutten. Och do gëtt et e Cadre légal. Dat heescht, Dir kënnt just déi Saache benotze fir de Prozess, déi wierklech eppes mam Prozess ze dinn hunn. An déi aner ginn net transkribéiert a ginn natierlech och zerstéiert.

An do spillen déi klassesch Elementer vun der Protection des données. Do hutt Der d'Direktiv RGPD, Dir hutt zwee Voleten, déi transposéiert sinn. Dat eent ass de Volet klassesch, deen all Bierger betrëfft, dat aner ass de Volet pénal. An do sinn och nach eng kéier déi verschidde Prinzippien opgezielt, no deenen, natierlech och an deenen heite Fäll, verfuert gëtt.

Merci.

■ **M. Fernand Etgen, Président.**- Merci villmools der Madamm Justizministesch. Dese Punkt kënnen mer awer net ofschléissen, ouni iwwert d'Motioun ze schwätzen.

Fir d'éischt awer freet den Här Mosar nach d'Wuert.

■ **M. Laurent Mosar (CSV).**- Jo. Merci, Här President. Ech soen deenen zwee Ministere Merci fir hir Explikatiounen. Ech hat awer och a menger Interventioun en net onwichtige Volet opgeworf, wou ech guer keng Äntwert kritt hunn. Dat ass dee vun deem nationale Plang Cybersecurity, wou et wierklech ëm d'Sécherheet vun eis alleguerten an Äre Kommunikatiounen geet. Ech mengen, do ginn am Ausland am Moment ganz vill Mesurë geholl vun deenen nationale Regierungen. Ech weess och

elo net, et ass warscheinlech net direkt an der Kompetenz vun engem vun lech zwee, mee et betrëfft lech awer och, an ech wär trotzdem awer frou, do eng Äntwert ze kréien.

Merci.

■ **M. Fernand Etgen, Président.**- Merci, Här Mosar. Dann och nach vläicht direkt Parole après ministre fir d'Madamm Oberweis fir d'éischt ...

■ **Mme Sam Tanson, Ministre de la Justice.**- Jo, ech ka vläicht eppes dozou soen, och e bësse sur la forme. Am Ufank vun der Sëtzung war eng Diskussioun driwwer, dass d'Ministernen net disponibel wäire fir ze kommen. Mengen Informatiounen no war de Premierminister absolutt disponibel, fir déi Debatt hei ze kommen. Du krut e gesot, seng Presenz wär net erfuerdert.

Dofir wär et wierklech sënnvoll, dass mer kéinten déi Diskussioun esou diskutéieren, dass Dir all Är Froe beäntwert kritt, dass de Kader vun deene Froen esou gestallt wär, dass mer och genau wësst, wéi mer eis ze organiséieren hätten, fir lech kënnen eng Äntwert ze ginn op all déi Froen, déi sech kënnen am Kader vun esou enger Debatt stellen. Mee hei, mengen Informatiounen no, hat de Premierminister ganz kloer signaliséiert, dass en disponibel wär fir ze kommen. Mir zwee kënnen leider net op déi Froen äntweren, déi eeben dat Digitalt oder de CTIE oder den SRE an esou weider concernéieren.

■ **M. Fernand Etgen, Président.**- Merci, Madamm Tanson. Dann nach Parole après ministre fir d'Madamm Oberweis.

■ **Mme Nathalie Oberweis (déi Lénk).**- Jo. Merci och fir all dës Informatiounen. Ech wéilt fir d'éischt nach froen: Also, aus dem Registre de commerce et des sociétés geet jo ervir, dass eng vun de Filialen ugëtt, dass si Revenuen zéien aus der Commercialisatioun vun esou informatesch Produiten. An do wéilt ech nofroen, wat Der do vun Informatiounen hutt an ob Der do iergendwellech ... jo, wësst, ëm wat et do geet. Wéi eng Commercialisatioun wier dat, wéi eng genau Produite si do commercialiséieren? Well eeben do och Revenuen trotzdem dann awer erakomm sinn. Dat wier déi éischt Fro.

An déi zweet: Ob Dir virgesitt, dass mir d'Méiglechkeet kréie respektiv och d'Journalisten d'Méiglechkeet kréien, fir eventuell op Spueresich ze goen an den Handyen zum Beispill, ob do Spueren si vun enger Infiltratioun vun deser Software.

An dann déi drëtt Fro wier ganz konkret och, ob dës Software vu lëtzebuergesche Services, dat hunn ech virdu kuerz ugeschwat, benotzt gëtt u sech.

Merci.

■ **M. Fernand Etgen, Président.**- Ech ginn d'Wuert un d'Regierung. Dat ass d'selwecht wéi virdu.

■ **Mme Sam Tanson, Ministre de la Justice.**- Ech kann, wéi gesot, just op dat äntweren, wat a mäi Kompetenzberäich fält. Et ass elo hei keng vun deene Froen, déi a mäi Kompetenzberäich falen. Dofir dinn ech mech wierklech e bësse schwéier, fir elo hei eng Äntwert ze improviséieren, well ech wëll och keng falsch Informatiounen dozou ginn.

■ **M. Fernand Etgen, Président.**- Merci fir déi Prezisioun. Den Här Yves Cruchten.

■ **M. Yves Cruchten (LSAP).**- Merci, Här President. Ech kéint der Madamm Tanson soen, dass wa se déi Fro do nach eng kéier géif gestallt kréien, da kéint se drop äntweren, dass ee säin Telefon selwer ka kontrolléieren. Zum Beispill huet Amnesty International selwer op hirem Internetsite een Toolkit, wou een einfach selwer säin Handy ka kontrolléieren, jiddwereen. An dat ass och an alle gängege sougenannte Anti-Spyware-Software am Moment enthalten. Dofir sollte mer eis net allze vill Gedanken doriwwer maachen.

■ **M. Fernand Etgen, Président.**- Merci, Här Cruchten. Ech mengen, d'Diskussioun ass elo ofgeschloss.

Motion 1

Mir kënnen elo zur Ofstëmmung iwwert d'Motioun kommen. Wëllt nach een d'Wuert ergräifen zur Motioun? Den Auteur vun der Motioun, den Här Marc Goergen.

■ **M. Marc Goergen (Piraten).**- Merci, Här President. Also fir d'éischt emol zur Diskussioun mam Premier. Effektiv, ech war selwer an der Conférence des Présidents, wéi dat diskutéiert ginn ass. An ech hat den Här Marc Hansen du gefrot, ob de Premier mir da kéint äntweren, wann ech déi Froen zum SREL géif stellen. An du krut ech gesot: „Neel!“

Duerfir mécht et dann och weineg Sënn, dass mer an deenen zéng Minutten op déi Froe vum SREL aginn. Wann d'CSV gär déi Froen hätt, kënnen mer se jo eng kéier an eng Question élargie oder esou beäntweren.

■ **M. Laurent Mosar (CSV).**- Dat kënnen mer gär maachen, Här Goergen.

■ **M. Marc Goergen (Piraten).**- Mee fir eis Piraten war et emol wichtig, mat der Justiz- a mam Ausse-

minister doriwwer ze schwätzen, extra fir den Export an och eng kéier fir d'Justiz. Well mir gesinn eeben net, dass do eng kloer Trennung ass. Wann nämlech eis Justiz ... An Dir hutt et selwer gesot: „Et ass erlaabt.“ Wéi eng Produiten een dann do iwwerhaupt ka benotzen. An dat ass jo dat, firwat mer iwwerhaupt eng Motioun gestallt hunn. Also, wa mer se herno an de SREL verweisen, dann dréie mer eis am Krees.

Hei war eigentlech d'Iddi, fir an enger Justizkommission eng kéier am Huis clos - wuel verstan! - ze kucken, mat wem iwwerhaupt Lëtzebuerg Geschäfte mécht, fir esou Softwaren oder fir eppes ze cracken oder esou eppes, fir einfach den Deputéierten emol eng Informatioun ze ginn, fir dass sech vläicht och erausstellt, dass mer komplett falschleien, dass einfach näischt opgemaach gëtt, näischt gekuckt gëtt, dass ee guer keng IT huet fir esou eppes. Da wär d'Sëtzung jo schnell fäerdeg. Da kéint een dat jo och haut unhuelen.

Mee mir hätten einfach gär an enger Huis clos, dass mer eng kéier informéiert ginn, wat eis Justiz vun esou Programmer mécht. A wann Der eis och nach net genau sot, wéi se funktionéieren, da kënnen mer ganz gutt domadder liewen. Et geet einfach dorëm: Huet Lëtzebuerg Geschäfte gemaach, zum Beispill mat NSO? Mat wéi enge Softwaren - et gëtt jo nach e puer esou Trojaner - huet Lëtzebuerg ...?

An dat war eis Iddi, fir déi Motioun ze stellen, fir dass all Deputéierten an enger Transparenz, eng kéier an enger Huis clos, doriwwer informéiert gëtt, an net e puer, déi Glécklech, déi an enger SREL-Kommission kënnen setzen a souwisou herno emol net hire Fraktiounen dierfe soen, wat do gesot ginn ass.

Merci.

■ **M. Fernand Etgen, Président.**- D'Madamm Tanson.

■ **Mme Sam Tanson, Ministre de la Justice.**- Jo. Hei, et gëtt wierklech ... D'Saache gi wierklech matenee vermëscht! Well dat eent ass de Cadre légal. An dee seet ganz kloer, wat ka gekuckt ginn. Dat steet am Code de procédure pénale! Mir haten déi Diskussioun schonn x-mol. Déi Codé sinn och do, fir dass ee se ka kucken, dass ee sech eeben och genau informéiere kann iwwert de Kader.

An dee Kader determinéiert, wat ka gekuckt ginn - net d'Software! Et gëtt eng Prozedur, déi genau seet, wie ka schwätzen a wéi enge Cas-de-figuren. Ech hunn lech dat elo genannt. Wann Der e bëssen iwwerleet, wéi eng Cas-de-figuren do a Fro kommen, wéi eng Fäll dat iwwerhaupt kënnen gewiescht sinn, da sidd Der ganz séier op der Zuel, vun där mer hei kënnen schwätzen. Dat heescht, et ass net d'Software en tant que telle, déi dat determinéiert. Et ass de Fait fir ze wëssen: Wat ass erlaabt?

Dat steet an deem Buch, wou all déi Reegelen drastinn. Dat gëtt net iwwer e Kontrakt mat der Firma determinéiert. An da kënn jo nach derbäi, dass et sécherheetsrelevant Froe sinn an dass et awer extrem komplizéiert ass, do genau Detailer ze ginn iwwer, wéi dat dote mam SRE a mat der Justice gemaach gëtt. Mee wat de Kader vun der Justice ubelaangt, dee steet am Code! Do gëtt et net méi driwwer ze soe wéi dat, wat do drasteet.

■ **M. Fernand Etgen, Président.**- Merci, Madamm Tanson. Dann huet den Här Sven Clement d'Wuert gefrot.

■ **M. Sven Clement (Piraten).**- Jo. Merci, Här President. Ech muss awer soen, datt ech e bëssen erstaunt sinn iwwer elo dann ... Mir kréie Vermëschung hei virgeworf zwëschen dem SRE an der Justiz.

■ **Mme Sam Tanson, Ministre de la Justice.**- Nee!

■ **M. Sven Clement (Piraten).**- An dee ganzen Exercise hei ass u sech ze probéieren, dat kloer ze trennen. Et geet hei drëm, wéi eng Outilen d'Justiz huet.

An ech weess, ech war jo selwer schonn eng kéier inculpéiert mat engem Prozess, wou et ëm Date gaangen ass. Dat heescht, wann ee weess, datt d'Police Saache mécht an datt ...

(*Interruption*)

Et war d'Affär MedicoLeak, falls ee sech net drun erënnert. Dat ass schonn eng Zäitche hier. Ech hunn herno nach eng Fro iwwert de Medico iwwergens un de Sportminister.

Ech muss einfach soen: Mir wëssen, datt et Outile gëtt. Mir wëssen, datt d'Police eppes mécht. D'Police muss jo och hir Aarbecht maachen! D'Police - an dat huet d'Madamm Ministesch richtig gesot - muss sech un de Code pénal oder un de Code d'Instruction criminelle an un de Code de procédure pénale halen. Ech mengen, se hu kloer Richtlinnen.

D'Fro ass net: Wat sinn d'Richtlinnen? Déi hu mer dofir an derwidder diskutéiert. D'Fro ass: Wéi setzt d'Police respektiv aner Instanzen - an net den SRE, mir hunn explizitt den SRE haut hei ausgeklamert - déi ëm? Mat wéi engen Outilen? Mat wéi enge Pres-tatairen? A wat kafe se?

Well et däréi een net vergiessen: Déi heite Logiciel-len ... NSO verkeeft sech jo, wa se international higninn, net als Firma: „Iwwerwaacht mat eis Journalisten! - Iwwerwaacht mat eis Amnesty!“ Déi ginn hin a verkafe schéin Héichglanzbroschüren, wou dropsteet: „Setzt domadder Är Krimineller ënner Drock! - Maacht Iwwerwaachung! - Exekutéiert u sech Är Enquêtes!“

Dat ass dat, mat deem si Werbung maachen. An herno gëtt et da vu Staate fir eppes anescht benotzt. A wa mir als Lëtzebuurger Staat bei esou kriminelle Firmen, déi et erméiglechen, Journalisten ze iwwerwaachen, akafen, da sollt een doriwwer en Debat féieren! An da sollt ee wëssen, wem mir Sue ginn!

Wann dat NSO ass, dann ass dat NSO. Da sollte mer doriwwer en Debat féieren. Wann dat aner sinn, sollte mer doriwwer en Debat féieren. A wann dat duerch Zoufall nëmme „befrëndet Déngschter“ - ech setzen dat bewosst ënner Anführungszeichen - am Ausland sinn, mat deene mer zesummeschaffen, ma dann ass dat eng Diskussioun, déi mer kënnen hunn. Mee mir sollten eis net zefriddeginn domadder, just doriwwer ze schwätzen, datt mer dat gesetzlech encadréiert hunn. Et geet och drëm, wie mir mat eisem Gesetz hei quersubventionéieren!

■ **M. Fernand Etgen, Président.**- Merci, Här Clement. Ech ginn d'Wuert direkt zrëck un d'Madamm Justizministesch.

■ **Mme Sam Tanson, Ministre de la Justice.**- Jo. Mee et ass genau dat do de Punkt! Well Dir vermëscht hei elo wierklech Äppel mat Bieren. Dir schwätzt vun Ärem Cas, wou et ëm Medico gaangen ass. Ech hunn lech gesot, a wéi enge Cas-de-figure mer hei vun deene Captatiounen schwätzen.

■ **M. Sven Clement (Piraten).**- Et geet net ëm d'Captatiounen!

■ **Mme Sam Tanson, Ministre de la Justice.**- Jo, mee dach! Majo et gëtt awer just dräi Cas-de-figuren! Dat ass entweeder eng Telefonsecoute maache mat deene klassesche Moyenen. Déi gëtt et scho säit „Derrick“.

(*Hilarité*)

Oder Wanzen enzwousch installéieren. Déi gëtt et nach méi laang. Oder wierklech en intrusive Moyer ze benotzen.

An deen intrusive Moyer, dee gëtt et an zwee Cas-de-figuren: An dat ass den Terrorismus an d'Sécurité vum Staat. Souwäit ech weess, huet de Medico weeder mat deem engen nach mat deem aneren eppes ze dinn!

■ **M. Sven Clement (Piraten).**- An awer hu se probéiert, mäi Passwuert ze knacken.

■ **Mme Sam Tanson, Ministre de la Justice.**- An ech hoffe jo Dir och net.

(*Hilarité*)

Duerfir géif ech lech effektiv wierklech bieten, déi Saachen net mateneen ze vermëschen.

Quant à la Vermëschung SRE-Justiz: Ech hu just gesot, ech wär ganz frou, wann et ganz kloer wär, firwat mir heihinner géife geruff ginn, dass och déi richtig Ministeren hei wären, fir lech kënnen eng uerdentlech Äntwert op eng Fro ze ginn. Dat war meng Demande. Net eng Saach vu Vermëschung vun deem engen a vun deem aneren. Ech wëll gär wëssen, firwat ech heihinner kommen. An ech wëll gär wëssen, ob ech lech kann Äntwerte gi respektiv ob vläicht aner Kollege sollten dobäi sinn, déi lech kënnen besser Äntwerte ginn.

■ **Une voix.**- Très bien!

■ **M. Fernand Etgen, Président.**- Merci, Madamm Ministesch. An dann zur Motioun hat nach den Här Fernand Kartheiser d'Wuert gefrot.

■ **M. Fernand Kartheiser (ADR).**- Jo, Här President, ech soen lech villmools Merci. Ech mengen, mir müssen hei kloer ënnerscheiden zwëschen den Informatiounen iwwert de rechtliche Kader an den operationellen Detailer.

D'Informatiounen iwwert de rechtliche Kader, déi si kloer. D'Madamm Minister huet se och elo nach eng kéier rappelléiert. Ech mengen, do ass net vill derbäi ze soen. Dat ass esou. An ech mengen, do kënnen mer eis da politesch domat ausenanersetzen. Mee déi Situatioun ass kloer.

Dat aner ass déi Saach vun den operationellen Detailer. Dat gehéiert an d'Geheimdéngschtkontrollkommission. Well déi zwee Cas de figures, déi hei a Fro kommen, déi hu mat der Sécherheet vum Staat ze dinn. Do gëtt et eng parlamentaresch Kontroll. Mir sinn och fir déi parlamentaresch Kontroll, well et eeben hei ganz intrusiv Methode sinn. Dat muss enger Kontroll ënnerleien. Dofir gëtt et e Gremium. Dee mécht seng Aarbecht. An dat gehéiert dohinner. An do kënnen dann déi Membere sech hir Meenung driwwer maachen a gegebenefallen dann och Konklusiounen zéien. Mee mir brauchen elo weider do keng Aktivitéite vun eiser Säit, well mir der Mee-nung sinn, datt dat dote sécher ofgeséichert ass. An dofir ass dat heiten eng Motioun, déi mir elo net kënnen matdroen.

Ech soen lech Merci.

■ **M. Fernand Etgen, Président.**- Merci, Här Kartheiser. An dann hat den Här Mosar nach d'Wuert gefrot.

■ **M. Laurent Mosar (CSV).**- Jo. Merci, Här President. Et kënt net esou oft vir, mee et kënt awer heiansdo vir, datt ech emol ganz averstane si mat der Madamm Justizministesch, ...

(Hilarité)

... well een effektiv hei muss en Ënnerscheed maa-chen. An ech hunn och e bëssen d'Gefill, datt d'Kol-leege vun de Piraten do awer Saachen e bëssen duerjerneegeheien. Déi Motioun, sou wéi se hei vir-läit a wéi d'Madamm Tanson och elo drop geänt-wert huet, kënn mir net stëmmen.

Ech reiteréieren awer och nach eng Kéier meng Demande, datt et wierklech wichteg wier, datt mer eng Kéier eng Entrevue ... oder an enger Kommis-sionssitzung eis eng Kéier géife mam Staatsmi-nister ënnerhalen, wéi generell d'Kommunikatiouns-politik ass, wéi et och generell mat der Cyber-security ass. Dat si weesentlech a wichteg Froen, wou d'Chamber muss matagebonne ginn. An duerfir géif ech wierklech proposéieren, datt mer déi zwou Saache solle strikt vuneneen trennen an datt mer solle kucken, sou schnell wéi méiglech déi Entrevue mam Här Staatsminister ze kréien.

■ **M. Fernand Etgen, Président.**- Merci, Här Mosar. An ech mengen, mir kënnen elo zum Vott iwwert d'Motioun kommen.

Vote sur la motion 1

D'Ofstëmme fänkt un. Fir d'éischt déi perséinlech Stëmmen. De Vote par procuration.

De Vott ass ofgeschloss. An dës Motioun ass bei 4 Jo-Stëmmen a 56 Nee-Stëmmen ofgeleent.

Ont voté oui : MM. Sven Clement et Marc Goergen ;

Mmes Myriam Cecchetti et Nathalie Oberweis.

Ont voté non : Mmes Diane Adehm, Nancy Arendt épouse Kemp, MM. Emile Eicher, Félix Eischen, Paul Galles, Léon Gloden, Jean-Marie Halsdorf, Mmes Martine Hansen, Françoise Hetto-Gaasch, MM. Aly Kaes, Marc Lies, Georges Mischo, Mme Octavie Modert, M. Laurent Mosar, Mme Viviane Reding (par Mme Nancy Arendt épouse Kemp), MM. Gilles Roth, Jean-Paul Schaaf, Marc Spautz, Serge Wilmes, Claude Wiseler (par Mme Diane Adehm) et Michel Wolter ;

MM. Guy Arendt, André Bauler, Gilles Baum, Mme Simone Beissel, MM. Frank Colabianchi, Fernand Etgen, Gusty Graas, Max Hahn, Mme Carole Hartmann, MM. Pim Knaff (par M. Gusty Graas), Claude Lamberty et Mme Lydie Polfer ;

Mme Simone Asselborn-Bintz, M. Dan Biancalana, Mmes Tess Burton, Francine Closener, MM. Yves Cruchten, Mars Di Bartolomeo, Georges Engel, Claude Haagen, Mmes Cécile Hemmen et Lydia Mutsch (par M. Yves Cruchten) ;

Mme Semiray Ahmedova, MM. Carlo Back, François Benoy, Mmes Djuna Bernard, Stéphanie Empain, Chantal Gary, M. Marc Hansen, Mme Josée Lorsché et M. Charles Margue ;

MM. Jeff Engelen, Fernand Kartheiser, Fred Keup et Roy Reding (par M. Fernand Kartheiser).

5. Heure de questions au Gouvernement

Haut de Mëtteg huet d'Chamber eng Froestonn un d'Regierung. Laut Chambersreglement huet den Deputéierten zwou Minutten Zäit, fir seng Fro ze stellen, an der Regierung sti véier Minutten zou, fir dorobber ze äntwerten.

An als éischt Fro hu mer d'Fro Nummer 245 vum Här Marc Spautz un den Här Minister fir Mëtzel-stand iwwert den Impakt vun der Penurie u Bauma-terialien a Bauaarbechter. Här Marc Spautz, Dir hutt d'Wuert.

- **Question n° 245 du 19 octobre 2021 de M. Marc Spautz relative à l'impact et les effets de la pénurie de matériaux et de main d'œuvre dans le domaine de la construction, adressée à M. le Ministre des Classes moyennes**

■ **M. Marc Spautz (CSV).**- Merci, Här President. Léif Kolleeginnen a Kolleegen, déi Fro hei reit sech an eng Debatt an, déi mer schonn am Cercle gefouert hunn, wou ech d'Chance hat, d'Geleeën-heet hat, zesumme mat lech alleguerten eng Heure d'actualité mam Minister Franz Fayot ze féieren. Se reit sech och an an eng Question parlementaire, déi mäi Kolleeg, de Marc Lies, un den Här Kox gestallt hat. A se ka sech och areien an eng Diskussioun, déi mer net méi spéit wéi d'lescht Woch gefouert hu beim État de la nation, wou mer geschwat hunn, dass mer méi Leit brauchen, déi déi néideg Quali-fi-katiounen hunn um Aarbechtsmaart, well mer net méi genuch Leit hunn, net méi déi Main-d'œuvre hunn, déi mer brauchen.

Firwat kommen ech drop, déi Fro un de Minister vun de Classes moyennes ze stellen? Et ass am Fong de Minister, deen och de Lien mécht mat der Chambre des Métiers. An déi Chifferen, mat deenen ech elo kommen, déi komme souwuel vun der

Chambre des Métiers wéi och der ULC. An do geet et ëm Materialpräisser an do geet et ëm d'Ent-wécklungen am Bau.

2020 sinn sinn d'Präisser fir d'Haiser ëm 14,5 % geklommen, 2021 9 %, an d'Previsioun si fir 2022 5 %. Dat wier eng Erhéijung vun 28,5 % iwwer dräi Joer gekuckt.

Mir wëssen, dass d'Material nach méi deier ginn ass. An déi éischt Leit, déi amgaange sinn ze bauen, nodeem se scho viru sechs Méint eng Kéier e Bréif kritt haten, dass d'Promoteure géifen d'Hy-gièneskäschten, déi se hu mussen uleréi wéinst de Covidmesuren, un hir Clienten iwwerdroen, fänkt et och elo un, dass d'Materialpräisser plazeweis alt Erhéijungen hu bis zu 100 %. An ech zitëiere gëschter eng Zeitung, nämlech den „L'essentiel“, wou en Architekt gesot huet, dass hien an Tëschen-zäit zu all Mënsch géif soen, et géif 15 % méi deier gi wéi dat, wat hie virausgesot hat, an dat opgrond vun der Entwécklung vun de Präisser, déi et am Bau an am Ausbau géif ginn.

Meng Fro ass, wat d'Regierung gedenkt, an deem Volet do ze ënnerhuelen. Mir wëssen, wat d'Aussoe ware vum Logementsminister, wat alles geplangt wier. Mir wëssen, dass d'Madamm Bofferding iwwert d'Grundsteuer nodenkt. Mir wëssen, dass den Här Fayot seet, mir missten d'Konkurrenz spille loossen. Mee et géif eis interesséieren, wat de Mët-telstandminister plangt, wéi mer do kënnen der-géint virgoen, wat mer do kënnen maachen. Well dat ass jo, wat ech elo hei zitëieren, de Privatsektor. Mee dat dréit sech jo och eriwuer op den öffent-leche Sektor. Wat kënn mer maachen, fir déi Präispolitik ze bremsen? Wat ass machbar? A wat ass op europäeschem Niveau? Wat huet hien zesumme mat senge Kolleegen, déi dofir zoustän-neg sinn, do vun Initiative geholl?

Villmools merci.

■ **M. Fernand Etgen, Président.**- Merci villmools, Här Spautz. Den Här Mëtzelstandminister Lex Delles huet d'Wuert.

■ **M. Lex Delles, Ministre des Classes moyennes.**- Merci villmools, Här President. Loosst mech fir un-zefänken, dem Här Spautz Merci soe fir déi Fro. Et ass natierlech e Problem, dee mer ganz enk sui-véieren.

An der Fro, wéi ech se matgedeelt krut, geet et am Fong ëm zwou Saachen. Dat ass op där enger Säit de Manque de main-d'œuvre an op där anerer Säit de Manktum u Baumaterialien. Et muss een awer trennen tëschent dem Manktum u Baumaterialien an der Hausse vu Präisser, déi dat Ganz mat sech bréngt. Dat heescht, et sinn zwee ënnerschiddlech Phenomeener, déi ganz enk matenee vernetzt sinn an déi ganz enk Lienen hunn. Mee wa mer nach virun e puer Méint ... An ech war selwer och bei där Debatt dobäi, déi den Här Spautz hei ugeschwat huet am Cercle, wou et drëm gaangen ass, dass mer net wëssen, ob mer iwwerhaupt nach ver-schidde Materialie kréien. Well de Manktum u ver-schiddene Baumaterialien zitt sech wéi e roud Fuedem duerch déi ganz Baubranche. Dat ass vun Isolationsmaterialien, Glas bis zu Holz an anere Saachen, Chippen, also ech mengen, jiddweree weess hei, vu wat mer schwätzen. Dat heescht, do ass eng ganz Panoplie vu verschiddene Materialien, déi feelen.

Et gesäit een awer an deene leschte Méint, dass mer vun engem Manktum ewechkommen an éischer zu enger Präishausse kommen. Dat heescht, mir gesi licht, ganz licht Verbesserung vum Manktum vu verschiddene Baumaterialien, mee déi awer mat sech bréngen, dass d'Präisser explodéieren. Dat heescht: Wann een deemools eng Putter net kritt huet, well se einfach net méi um Marché war, kritt ee se haut, mee et muss ee vill méi héich Präisser dofir bezuelen, wéi dat virdu war.

Do ass jo och eng Analys gemaach gi vum Conseil de la concurrence, déi gewisen huet, dass et en inter-nationaale Phenomeen ass. Dat huet ganz vill Ursaachen. Dat ass natierlech op där enger Säit duerch de Covid, dass verschidde Betriber zougemaach hunn an net erëm esou séier ugefaangen hu mat pro-duzéieren, wat besonnesch beim Holz e ganz grouse Problem ass. Well wann een do vun deem éischte Bam schneide bis zum fäerdege Produit ass, ass dat eng Durée, déi relativ laang ass, fir och dann erëm do erauszekommen. Trotzdeem gesäit een awer, dass mer, besonnesch wat d'Holz ugeet, licht Verbesserungen hunn, déi natierlech awer trotzdeem nach ëm heije Präis mat sech bréngen.

Et muss ee soen, dass et och, well d'Fro gestallt ginn ass, alles wat d'Marché-publicken ugeet, do huet de Baute-minister direkt mam Sektour fest-gehalen, dass et keng Pénalité-de-retarde gëtt an den öffentlichen Bauten. Dat heescht: Wa Retarden doduerch entstinn, kréien déi natierlech keng Péna-lité-de-retard. An et ass en Avancé-System vum Ministère do en place gesat ginn nom däitsche Modell, fir indexéiert Avancé kënnen elo schonn un d'Betriber ausbezuelen. Dat emol direkt, fir an der Situatioun ze kucken.

Dann dat zweet Thema, wat Der ugeschwat hutt, dat ass de Problem vum Manque de main-d'œuvre, dee sech nach eng Kéier accentuéiert huet während dëser Kris, mee déi lescht Jore schonn iwwer e Manktum u qualifiziertem Personal a verschiddene Branchen sech duerchgezunn huet. Dofir hu mer iwwert de Summer scho mam Haut comité pour le soutien des PME gekuckt, wéi mer mat de Secteuren do kucken. Et ass e Problem, deen net nëmmen an der Baubranche ass. En ass a ganz ville Branchen. Besonnesch am Moment ass en am Horeca-Sektour nach vill méi staark, well et do während dem Covid verschidde Leit gouf, déi an aner Sektour schaffe gaange sinn an déi elo reellement um Marché feelen. Et geet esou wäit, dass verschidde Betriber net méi all déi Deeg, déi se wollten opmaachen, elo nach kënnen opmaachen, well se net méi genuch Personal an net genuch qualifizéiert Personal op där anerer Säit hunn. Dat heescht: Et ass e Problem, dee mer am Mëtzelstand hunn an dee mer am Moment amgaange sinn natierlech am Haut comité mat deene concernéierte Secteuren ze kucken. Do gëtt et eng Panoplie vu Weeër, iwwert déi mer mussen am Kader vum Haut comité PME schwätzen.

Dir hutt gesot, d'Augmentatioun, gëschter an engem Artikel an der Zeitung ... Ech muss mech entschël-le-gen, ech hunn den Artikel net gesinn an där Dageszeitung. Mee et ass esou, dass et natierlech Kontrakter op där enger Säit gëtt, déi elo scho bestinn, an op där anerer Säit fir zukünfteg Soumis-siounen oder zukünfteg Kontrakter, déi dann eréischt wäerte gemaach ginn, wäerte kënnen entstoën, wou dann d'Präisser natierlech kéinten do ugepasst ginn.

Op där anerer Säit hutt Der awer gesot, d'Augmen-tatioun, an Dir sidd mat där Etüd komm, déi vum LISER, mengen ech, war se, déi vum LISER komm ass. Ech mengen awer trotzdeem, hei soen ze kë-nen, dass eng Augmentatioun vun engem Haus oder vun engem Appartement, déi 28 %, déi Der iwwert déi Jore gesot hutt, net kann dovun ausge-maach ginn, dass dat nëmmen dorunner läit, well d'Holz méi deier ginn ass oder well et e Manque de main-d'œuvre gëtt. Ech mengen, dass do eng Pano-plie vu Saache matschaffen.

Villmools merci.

■ **M. Fernand Etgen, Président.**- Merci villmools dem Här Mëtzelstandminister Lex Delles.

Mir kommen elo zur Fro Nummer 246 vum Här André Bauler un d'Kulturministesch iwwert d'Bäihël-lef fir d'Acteuren am Kulturberäich während der Covid-19-Pandemie. Här Bauler, Dir hutt d'Wuert.

- **Question n° 246 du 19 octobre 2021 de M. André Bauler relative à l'évolution des aides octroyées aux acteurs du secteur culturel pendant la pandémie, adressée à Mme la Ministre de la Culture**

■ **M. André Bauler (DP).**- Merci, Här President. Während dem leschte Joer an och während dësem Joer sinn d'Acteuren aus dem Kultursektor vum Staat finanziell ënnerstëtzt ginn, fir sou gutt wéi méiglech duerch d'Pandemie ze kommen.

An an deem Zesummenhang wollt ech der Madamm Kulturminister dräi Froe stellen:

Kann d'Madamm Minister eis vläicht hei op dëser Tribün e kuerzen Tëschebilan vun deenen octroyéier-ten Aidë maachen?

Zweetens, wat fir eng Acteuren, besonnesch Artis-ten an Intermittents du spectacle, hu mussen am meeschten ënnert d'Äerm gegräff kréien? Wat fir eng Acteure waren also am stärkste betraff?

An drëttens, wéi laang wäerten nach mussen Aiden ausbezuelt ginn? Bezéiungsweis: Wéini kann een definitiven Dekont oder Bilan vun dësen Aiden, déi octroyéiert goufen, fréistens gezu ginn?

Merci, Madamm Minister. Merci lech.

■ **M. Fernand Etgen, Président.**- Merci, Här Bauler. D'Madamm Kulturministesch Sam Tanson.

■ **Mme Sam Tanson, Ministre de la Culture.**- Jo. Merci, Här Bauler, fir déi Fro.

Ech erlabe mer, lech eng Kéier op eise Rapport d'ac-tivité ze verweise vum leschte Joer, well mer ganz vill dru geschaff hunn, fir dat och esou digeste a frëndlech wéi méiglech ze maachen. Do fannt Der wierklech dee ganzen Detail dovunner. Mir hate jo dee Plan de relance, dee mer gemaach haten, wou ee gutt gesäit, wat proposéiert war, wat bezuelt ginn ass.

Et war jo en Hëllefprogramm vun insgesamt 5 Milliounen Euro, wou zwielef verschidde Mesuré virgesi waren. An et sinn iwwer 220 Beneficiairen, déi dovunner profitéiert hunn.

Bon, ech erspueren lech elo den Detail vläicht, dat geet relativ wäit, wéi vill ..., also wat do alles war. Dat fannt Der nach eng Kéier erëm eeben an eisem Plang.

Dann hu mer jo d'Aide-sociale gehat. Do hate mer zënter dem Ufank vun der Pandemie natierlech den Accent drop gesat, fir grad déi Vulnerabelst ze ënnerstëtzen. Dat sinn natierlech d'Artisten an d'In-termittenten. Duerfir hate mer jo d'Gesetz modifi-zéiert, fir méi einfach kënnen ausbezuelen an och

méi héich Montante kënnen ausbezuelen. An do hu mer e Gesamtmontant vun 1,4 Milliounen un zousätzlechen Aiden ausbezuelt an där ganzer Dauer, wou déi méi fräi Krittären en place waren.

Dann hu mer natierlech während där ganzer Kris och eis Subsiden. Eisen normale Subsidendispositif vum Kulturministère war aktiv bliwwen. An de Méint, wou d'Kris besonnesch akut war, gouf natier-lech och den Accent op déi Projete gesat vun deene Leit, déi vun der Kris betraff waren. An de Kulturmi-nistère huet och keng Subsiden zréckgefrot vu Pro-jeten, déi hu missen annulléiert gi wéinst der Kris. Vill si reportéiert ginn. An do ass op alle Fall näischt zréckgefrot ginn. Mir hunn och eng Relance gemaach fir d'Aide fir d'Cafés culturels an d'Salles de spectacle. Dat war en Appel à projets, dee mer gemaach haten, fir 50.000 Euro. Deen hu mer dëst Joer fir d'éischt gemaach. An och d'nächst Joer hu mer do eng Enveloppe vu 40.000 Euro virgesinn.

Dann, fir d'Resilienz an d'Kreativitéit vum Kultursec-teur ze éieren, huet de Kulturministère Enn 2020 de Prix de l'innovation artistique Covid verdeelt. Do waren dräi verschidde Präisser vergi ginn un Artist, un Associatioun an Theater.

Dann hate mer natierlech och net finanziell Mooss-namen, well déi och wichteg waren, fir den Dialog oprechtzeerhalen. Mir haten e permanenten Echange mam Kultursektor iwwert déi sanitär Recomman-da-tiounen. Mir haten d'Assisen 2020, déi grouss Assi-sen a mir hunn och sektoriell Assisen. Déi nächst sinn elo déi vun der classescher Musek, d'nächst Woch oder esou.

An dann, jo, bon, natierlech war dee ganze Sektour betraff. Mëttlerweil kann een awer soen, dass d'Perspektiven erëm gutt sinn. Doduerch och, dass mer an de Gesetzer jo vill Méiglechkeeten hunn elo, fir d'Leit ze empfänken. Ob mam CovidCheck a mat dem Protocole sanitaire vun der Santé, leeft dat wierklech erëm ganz gutt. A mir sinn awer wierk-lech e Schrott zréck an d'Normalitéit.

An da fir de Budget vum nächste Joer, mee do komme mer an enger Kulturkommissioun nach eng Kéier am Detail drop zréck, do hu mer jo eng Steige-rung vu 4,6 %, just fir de konventionéierte Sektour. Dat heescht, do wou mer scho méi laang Konven-tiounen mat den Acteuren hunn oder och rezent Konventiounen, nei Konventiounen. Mir sinn am-gaangen, um Artisten- an Intermittentsgesetz ze schaffen, fir dat ze iwwerschaffen. Kultur:LX ass am-gaangen, opgebaut ze ginn. An och d'Bourse ginn am Artisten- an am Intermittentsgesetz iwwer-schafft, fir méi flexibel ze sinn. Voilà. A fir den Detail vun deem, wat ausbezuelt gouf, zéckt net, op eise ganz flotte Rapport d'activité vum leschte Joer ku-cken ze goen.

Merci.

■ **M. Fernand Etgen, Président.**- Merci villmools der Madamm Kulturministesch.

Mir kommen dann zur Fro Nummer 247 vun der Madamm Nathalie Oberweis un de Minister fir sozial Sécherheet iwwert de Remboursement vun de Psy-chotherapieskäschten. Madamm Oberweis, Dir hutt d'Wuert.

- **Question n° 247 du 18 octobre 2021 de Mme Nathalie Oberweis relative au remboursement de la psychothérapie, adressée à Mme la Ministre de la Santé et à M. le Ministre de la Sécurité sociale**

■ **Mme Nathalie Oberweis (déi Lénk).**- Merci, Här President. Jo, et ass en Thema, wat an deene leschte Méint a Joren eigentlech ëmmer erëm méi elo an de Vierdergrond kënn, dat vun der mentaler Gesondheet, wat, wéi mer wëssen, awer nach rela-tiv tabuséiert ass an, ech mengen, wann ech mech net ieren, 2 %, also wäit, wäit 2 % vun de Gesondheetskäschten ausmécht, wat eigentlech vill ze mann finanzéiert gëtt.

Also internationale Studien no kritt all véierte vun eis, weltwäit, eng mental, psychesch Krankheet, also erkrankt un esou enger Krankheet. Et ass virun allem bei deene Jonken immens schlëmm. Mir hunn et elo rezent gesinn un deenen Zuelen, déi d'Unicef publizéiert huet. Ech ernimme se nach eng Kéier, well se wierklech immens schockant sinn. 28 % vun deene Jonke soen, dass se schonn eng Kéier traureg waren. 15,2 % hunn un e Suicide geduecht. A 7,7 % vun hinnen hätten eng Tentative de suicide gemaach. Ech weess net, wéi et lech gaangen ass, wéi Der déi Zuele gesinn hutt, mee mech hunn déi zudéifst schockéiert. Ech mengen, dat ass eng absolut dramatesch Situatioun. 7,7 %, déi eng Tentative de suicide gemaach hunn! Dat wier an all Klass jo ee Schüler quasi oder méi. Dat ass fir mech eng Urgencësituatioun. An ech free mech, ob d'Regierung dat net kéint zur Chefsaach esou erklären.

Well mir wëssen, wa mer net op déi Problemer do aginn, da ginn déi chronesch an déi verschlëmmere sech.

Et ass awer esou, dass haut nach ëmmer d'Psycho-therapie net rembourséiert gëtt. D'Psychotherapie kann ..., preventiivt Handele ka maachen, dass déi Problemer do net chronesch ginn an net ..., sech